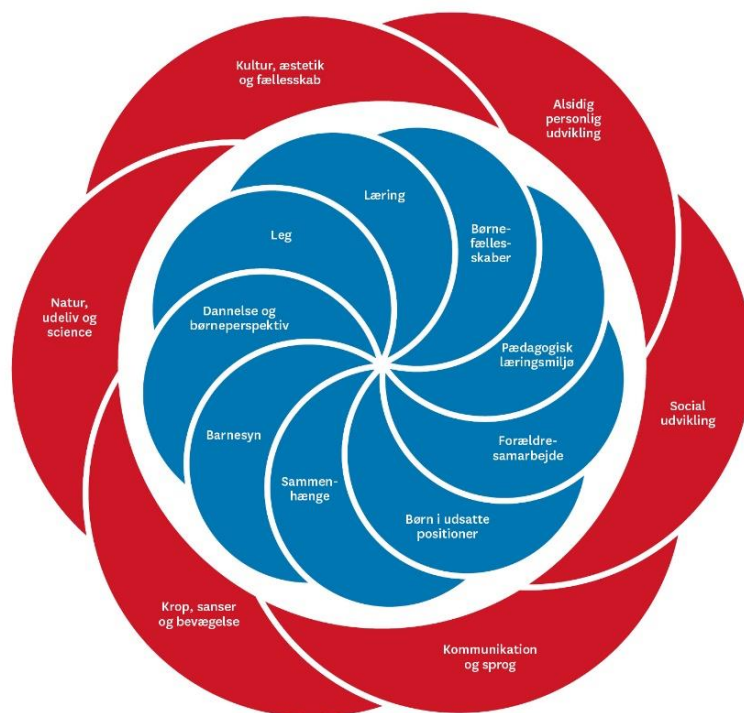

DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

Porskjær. Integreret vuggestue og børnehave

Hvad siger loven?

Den pædagogiske læreplan udgør rammen for det pædagogiske arbejde. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at dagtilbuddene i relation til det pædagogiske arbejde ledes alene med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan og i overensstemmelse med den pædagogiske læreplans børnesyn og brede læringsforståelse. Dagtilbudslovens § 8, stk.

Porskjær er en kommunal daginstitution, der er en del af Dagtilbud Nord. Vi er normeret til 48 vuggestuebørn og 95 børnehavebørn fordelt på tre afdelinger: Den Gamle Have med 0-3årige børn og Det Gamle Hus og Stuehuset med 3-6årige børn. Vores basis er familiegrupper og vi befinder os i løbet af dagen i mindre fællesskaber i funktionsopdelte rum.

Dagtilbuddets mission og vision i forhold til kerneopgaven

Vores mission er at skabe rammerne for "det gode børneliv", hvor det enkelte barns trivsel, udvikling, læring og dannelse er i fokus.

Vores vision er, at alle børn i Galten/Låsby dagtilbud lærer at mestre livet og at indgå i udviklende fællesskaber.

Dagtilbuddets lærings syn

Dagtilbud Nord har personalet en viden om barnets læring, med udgangspunkt i John Hatties teori om Synlig Læring. Et af de vigtigste omdrejningspunkter i Synlig Læring er, at barnet er bevidst om sin egen læring. Dermed bliver barnet aktiv i sin egen læringsproces og bliver bevidst om følgende:

- **Hvor skal jeg hen (hvad er jeg ved at lære)?**
- **Hvor er jeg nu?**
- **Hvad er mit næste skridt?**

En forudsætning for at barnet kan blive læringsbevidst er, at læringen synliggøres og gøres tydelig. Vi har derfor fokus på at:

- **Have tydelige læringsmål**
- **Have fokus på barnets progression**
- **Bruge feedback (voksen-barn, barn-barn)**
- **Have et fælles sprog for læringsproces og læringsstrategier**
- **Barnet forstår at læring er en proces, hvor det at fejle er ok**
- **At gøre barnet robust, så det er i stand til at mestre livets udfordringer**
- **Barnet får et udviklende tankesæt, i modsætning til et fixeret tankesæt**
- **Give barnet passende udfordringer ud fra nærmeste udviklingszone (at give barnet mulighed for at "wobble")**

Læring forstås som en social proces, hvor barnet lærer sig nyt i et samspil med andre børn og voksne. Læring foregår hele tiden og overalt i vores hverdag sammen; i daglige rutiner, i leg, i bevægelse og i planlagte aktiviteter. Børn leger, fordi de synes, det er sjovt og fordi de ikke kan lade være. Institutionens læringsmiljø understøtter barnets naturlige lyst til at udforske og øve sig i at blive bedre til alting. De voksne, der brænder for noget, er de voksne, der er spændende at være sammen med og som understøtter barnets læring bedst.

Det er det pædagogiske personales ansvar at tilbyde muligheder. At institutionen byder på omsorg og tryghed som base for et spændende og udfordrende miljø med tid og rum til fordybelse. At der i hverdagen præsenteres ting, der fanger børnenes lyst og interesse, udfordrer deres kreativitet og giver det enkelte barn passende udfordringer. De voksne skal lytte til og støtte børnenes interesser og skabe muligheden for at følge dem, og lade barnet være medbestemmende for sin hverdag.

Forklar mig – og jeg glemmer

Vis mig – og jeg husker

Lad mig prøve – og jeg forstår

Det pædagogiske grundlag

Barnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år. Det betyder også, at børnene har ret til at være forskellige og til at udvikle sig i forskelligt tempo. Vi har fokus på at drage omsorg for børnene, og samtidig stimulere og udfordre dem, for at understøtte deres trivsel, læring, udvikling og dannelse.

FN's Børnekonventions fokus på barnets ret til leg og medbestemmelse står centralt i danske dagtilbud. Det betyder, at vi som dagtilbud er forpligtet til at give børnene medbestemmelse og skabe læringsmiljøer, der tager udgangspunkt i barnets perspektiver, og hvor den børneinitierede leg fremmes af det pædagogiske personale, som værner om barnets initiativ, fantasi og virkelyst.

Vi skal være med til at understøtte det gode børneliv, forstået som et liv, hvor der er plads, tid, og ro til at være barn, og hvor de voksne giver barnet nærvær, omsorg og tryghed til at kunne lære og udvikle sig.

Vi opfatter grundlæggende barnet som kompetent og selvstændigt, samtidig med at det har brug for omsorg, udfordringer, positive forventninger og tillid fra de voksne.

Vi skaber organisatoriske rammer og et læringsmiljø, der muliggør, at barnet oplever nærhed, trivsel, læring, udvikling og anerkendende relationer.

Barnet ses som aktiv medskaber af egen læring og udvikling i rammer, som vi som voksne er ansvarlige for. Barnets bidrag er væsentlige og vigtige elementer i det pædagogiske arbejde, når der er tale om både planlagte aktiviteter, spontant opståede situationer, leg og rutinesituationer. Derfor er det vigtigt, at barnet føler sig set og forstået, og at barnet oplever, at det har en demokratisk stemme. Legen og legende, nysgerrige tilgange er udgangspunktet for de processer, som barnet indgår i, og som de voksne har ansvaret for at rammesætte. Læreplanen skal understøtte, at dette fokus fastholdes i det pædagogiske arbejde.

Sådan understøtter det pædagogiske arbejde i Porskjær barnesyntet

At blive set, hørt og valgt: det, børnene byder ind med, har værdi.

I Porskjær er det tilladt at skabe sig – at skabe sit eget selv. Vi møder børnene med positive forventninger og giver dem muligheden for at have deres eget perspektiv; også selvom det er anderledes end den voksnes. Børn mestrer forskellige færdigheder og har forskellige forudsætninger.

I Porskjær arbejder vi med udgangspunkt i en pædagogik, der bygger på funktionsopdelte huse. Husene har kodede rum, som hver har deres funktion. Børn og voksne færdes frit mellem hinanden på tværs af rummene. Der er rum til leg ude og inde og der er rum, hvor voksne tilbyder aktiviteter. De voksne er ansvarlige for, at der tilbydes varierede læringsmuligheder, hvor de sikrer, at der sker udvikling i udfordrende læringsmiljøer. Strukturen bygger på en mødeplan, hvor de voksne har den samme mødetid en uge ad gangen. Dette giver tryghed og kontinuitet og understøtter og fastholder barnets læring.

I Porskjær arbejder vi ud fra, at børnene har brug for at blive anerkendt for den, de er; med de følelser og intentioner, de har. Det vil sige, at de ikke skal fratages deres naturlige initiativer, hvor de bidrager, udforsker og øver sig.

Vi understøtter børnenes mulighed for at vælge selv under hensyntagen til alder og modenhed. Vi har legetøj og aktivitetsmaterialer til fri afbenyttelse; og det er muligt en stor del af dagen at vælge, om man vil lege ude eller inde. Husene er indrettede med lege- og aktivitetsrum, hvor børnene kan vælge hvor de vil lege og med hvem de vil lege. I husenes struktur vægter vi få forstyrrelser af børnenes leg i hverdagen.

Vi understøtter børnenes mulighed for at udvikle tillid til eget perspektiv. Dette kan for eksempel gøres ved, at børnene er med til at planlægge og bidrage til Ugens Sang/samling, fredet aktivitet osv. Det betyder, at de enkelte børn bliver involveret og har indflydelse, medansvar og medbestemmelse på egen læring.

I Porskjær skaber de voksne en tryk ramme for børnenes hverdag, hvor de kan gro og udvikle sig. Vi har fokus på gentagelser og guidning og arbejder ud fra cirkulær læring. Vi tilbyder samme aktivitet over tid og giver plads til børnenes egne lange lege, så alle har mulighed for at deltage; både de hurtige og de der har brug for at kigge på og tage mod til sig.

Børn lærer hele tiden. De tilegner sig erfaringer, færdigheder og kompetencer. Det ligger som en dyb forankret del af deres udvikling, og de bruger tidligere erfaringer og viden til at bygge videre på og lære nyt. Børnenes relationer til voksne og andre børn har en stor betydning i deres egne læreprocesser.

I Porskjær har vi familiegrupper, der er blandede i forhold til alder og køn. Vi er nysgerrige på, hvad de enkelte børn kan og udfordrer børnene efter deres kunnen; ikke efter alder. Børn udvikler sig i forskellige tempi.

Børn er kompetente. Vi tror på, at børn kan meget og vi udfordrer deres kunnen. Man har lov at øve sig og fejle; og at blive frustreret og ked af det, overvinde og komme videre.

I Porskjær er du ok, som du er. Er du et tilbageholdende og forsigtigt barn, får du den tid, du skal bruge til at indtage huset og får al den voksenstøtte, der kan gives. Det er også ok at være et hurtigt barn; at ville prøve det hele og være på. Du er aldrig forkert som menneske, men du kan være i en kontekst, hvor du er nødt til at øve dig. Det er sårbart at skulle ændre sin adfærd og vi voksne møder børnene varsomt og med kærlighed. Du har ret til dine egne følelser og der er plads til vrede og sorg. Vigtigst af alt er ikke at gøre børn forkerte.

Tryk og bange, ked og glad deler jeg med dig... og selv om jeg er forskellig fra andre er jeg værdifuld i fællesskabet.

Dannelse og børneperspektiv

Vi skal fremme børnenes dannelse, hvor begrebet dannelse refererer til en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at orientere sig og handle i en digitaliseret og global verden som et hensynsfuldt, kritisk, demokratisk menneske.

Børn på eks. 2 år og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så barnet oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. De voksne skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin egen læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som de voksne er ansvarlige for at skabe. Det dannede indhold skal være meningsfuldt, udfordre barnet og være afsæt for barnets måder at begribe og handle på.

Vi skal fremme barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen skal være grundlæggende, og der skal tages udgangspunkt i et børneperspektiv, uanset om der er tale om hverdagsituationer, børneinitierede aktiviteter eller voksenplanlagte forløb.

Sådan arbejder vi i Porskjær med dannelse og børneperspektiv

Porskjærs forståelsesramme

Dannelse er det, der er blevet tilbage, når man har glemt, hvad man har lært. Dannelse er vejen til at blive et helt menneske; man skal blive til nogen, før man kan blive til noget. Dannelse er at lære sig selv og sine omgivelser at kende. Fra et børneperspektiv er det at vide, at ens stemme er betydningsfuld og at man har indflydelse og kan være med til at forme sin dagligdag.

Det pædagogiske personale er opmærksomme på, at alle børnestemmer får taletid. Det er en faglig og menneskelig dømmekraft, der er i spil hele dagen og kræver oversættelse af børnenes udspil og udsagn. Det er særligt de voksne i familiegruppens ansvar, at ingen børn lever en anonym eller passiv tilværelse i institutionen. På teammøder vendes alle børns muligheder for at blive dannede, hele mennesker samt deres succeser eller nederlag med at have indflydelse på eget liv.

De voksne giver gennem synlige deltagelsesveje og vejledt deltagelse børnene gode muligheder for at kunne forstå institutionens tilbud om udfoldelsesmuligheder og kultur med normer og regler. Det giver børnene overblik og mod til at handle - retvendt eller spejlvendt. I de fleste situationer samarbejder vores børn retvendt med de voksne. Vi har her øje for, om vores definitionsmagt er for dominerende i processen og om vi skal afgive magt, så børnenes personlige råderum bliver større. Når børn protesterer over krav, muligheder eller forventninger, anerkender vi barnets ret til at have indflydelse og overvejer, om vi skal justere os selv, normerne eller omgivelserne. Det er de voksne, der bestemmer i institutionen, men vi har bestemt, at børnene må bestemme meget.

Porskjær er funktionsopdelt med forskelligt kodede rum, som børnene en stor del af dagen selv kan vælge at indtage. Det giver et strukturelt demokrati. De voksne i institutionen er ansat med den kvalitet at være forskellige af kompetencer, temperamenter, alder og køn. Det betyder, at børnene har en forskelligartet gruppe af selvobjekter at spejle sig i og blive udfordret af i deres udviklingsbestrebelse.

Børnene bidrager til det formelle udviklingsarbejde i institutionen. Som de voksne arbejder de med værdier. Venskaber og det at blive behandlet ordentligt af sine kammerater har for børnene stor vægt. I processen er børnenes refleksioner skriftliggjort og senere som produkt visualiseret som et stort træ med børnenes nøjagtige udsagn som blade på træet. Der er meget alvor og mange følelser i at komme tæt på det, der berører en mest. En pige brugte udtrykket: *mit hjerte knækker over*. De voksne skal også turde at tale fra hjertet – at være autentiske. Når vi er det, lytter børnene. Mest af alt er vi mennesker sammen, børn og voksne.

Det intime Porskjærfællesskab afspejler det danske demokratiske samfund. Hver dag er fuld af brydninger, hvor børnene øver sig i at balancere mellem at sætte og fastholde personlige grænser og give plads til andres vilje og behov i et trygt uenighedsfællesskab. Man kan ikke altid få netop den ting eller være en del af den legegruppe man ønsker, men man kan være sikker på, at de voksne sørger for, at man bliver hørt og taget alvorligt; får omsorg og anerkendelse og hjælp til at finde andre muligheder.

Vores tematiske arbejde giver et menneskeligt og kulturelt udsyn, der rækker ud over dagligdagens rutiner og kendthed, eks. Afrika-tema, der forærer dig verdensborgerstatus med kendskab til værdier og livsmuligheder, der er anderledes end dine egne; og tema om venskaber, der giver et skarpt introspektivt blik på egen væren og betydning i den helt nære livsverden. Temavalg opstår med udgangspunkt i børnenes behov, interesser og kompetencer. Ofte er børnene en aktiv del af planlægning, forarbejde, udførelse, efterarbejde og evaluering. Jo ældre børnene er, jo mere direkte har de part i planlægnings- og evalueringsprocesserne, der eks. foregår på børnemøder. Personalet indsamler data, der sikrer at evalueringen tilgodeser alle.

I den daglige Samling i Den Gamle Have og Ugens Sang i Det Gamle Hus er alle deltagere i et forpligtet fællesskab med plads til bred deltagelse i sanglege, der tilpasses, så alle kan være med på sin egen måde. Der er afsat tid og rum til individuelle bidrag, eks. at kunne vise en særlig kompetence eller bidrage mundtligt med en meddelelse eller en fortælling. Nogle gange bliver man hørt og/eller set, andre gange må man holde sig tilbage og give andre plads til at fylde. Porskjær-sangen er en Porskjærsk kulturtradition, som skaber samhørighed og forener os i et fælles tredje. Det understreges i sangen, at der er 'plads til dig og mig': at fællesskabet ikke blot er en grå masse men en samling af ligestillede individer, der hver især udfylder en særlig plads.

Den digitale dannelse sker bl.a. ved at børnene bruger internettets materiale som forlæg til arbejde på værkstederne og til at hente tekster og sange og information om alverdens fænomener, man spontant eller planlagt er optaget af. Nogle gange anvendes apps til sprogarbejde, eks. til arbejde med fonemer; til før-matematiske spil og til forskellige samarbejds- og hjerneudfordringer.

Legen har en afgørende betydning i børns dannelsesprocesser:

Leg og dannelse handler om: 1) at undersøge, hvordan det er at være et menneske, 2) at leve sammen med både sig selv og andre, 3) at møde både det kendte og ukendte i åbenhed, 4) at tilegne sig et bredt repertoire af kulturelle praksisformer, der muliggør deltagelse og ejerskab.

Helle Marie Skovbjerg, legeforsker

Daginstitutionspædagogikken har tradition for at bruge leg som læringsressource i aktiviteter. Vi tilstræber samtidigt, at legen får plads på børnenes egne præmisser, hvor den ikke måles på effekter men har kvalitet i sig selv.

Leg

Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud. Legen er også grundlæggende for barnets sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for alle børn.

Børnenes spontane og selvorganiserede leg skal både anerkendes og respekteres og gives betydelig plads i hverdagen. De voksne har samtidig et ansvar for at have en opmærksomhed på, hvordan lege i fællesskaberne blandt børnene udvikler sig. De voksne bør løbende vurdere, om det er nødvendigt at rammesætte legen, så alle børnene trives i legen, prøver nye roller og sociale kombinationer og har en positiv oplevelse af at være med.

Rammesatte legeaktiviteter kan eks. tage udgangspunkt i, at børn og voksne sammen reflekterer over, hvordan legen kan udformes og udvikles. Pædagogiske legeaktiviteter åbner også mulighed for at inddrage de børn, der eventuelt står uden for legen.

Sådan understøtter vi i Porskjær børnenes leg

De voksne understøtter børnenes leg ved at skabe rammer for leg gennem tilbud af legemiljøer, legetøj og materialer. Vi bakker op ved at være opmærksomme og nysgerrige på legen og være deltagende på forskellige niveauer, hvor det fremmer børnenes mulighed for at trives i legen.

Vi tilbyder materialer, der kan bruges til mange formål og som understøtter børnenes fantasi: eksempelvis tæpper, klodser eller dæk. Vi skaber mulighed for fordybelse og leg i indretningen af vores huse med rum og små kroge, hvor børnene har mulighed for at afgrænse sig i deres leg. Vi varierer indretning og legemuligheder, så vi udfordrer børnenes legemønstre og forsøger derigennem at inspirere til nye lege.

Funktionsopdelingen betyder, at rummene i vores huse tilbyder forskellige legemiljøer. Balsalen/bevægelsesrummet indikerer, at her bevæger vi kroppen for eksempel via dans eller vi udfordrer børnenes grov-/finmotorik via for eksempel balancebaner. I Det Gamle Hus er der et interaktivt gulv.

Billed-, tegne- og træværkstedet er der, hvor vi kan udfolde os æstetisk.

Den gamle stue /konstruktionsrummet er der, hvor vi eksempelvis kan konstruere tårne med træklodser, lægge puslespil, lege med Magna-Tiles, Plus-Plus m.m.

I familierummet tilbydes leg med eksempelvis køkkenting, udklædning og dukker.

De voksne byder ind med inspiration som for eksempel teaterforestillinger, regellege som kaptajnleg eller arbejdsmandsaktiviteter, som kan medvirke til at forny og udbygge børnenes leg. Ligeledes har vi certifikat i Sangglad, hvor vi har fokus på at understøtte børnenes glæde ved sang og sanglege.

I legeværksteder er de voksne rollemodeller for leg, hvor børnene guides og lærer legens sprog og regler: hvordan inviterer man til leg, hvordan forhandler man i en leg. Man øver dialog og at vente på tur.

De voksne understøtter børnenes selvorganiserede leg, hvor de fordomsfrit og kreativt giver sig i kast med legetøjet. Børnene har et mål med legen og tilpasser de tilstedeværende muligheder til deres leg. Puslespilsbrikker bliver til penge i en butik og skovle bliver til geværer. Vi lægger op til, at det kun er fantasien, der sætter grænser for børnenes lege. For eksempel har vi i Det gamle Hus "hentere" hvor børnene frit kan hente legetøjet og selv danne deres forestillinger om for eksempel at klodsen kan være maden.

Vi tilbyder materialer og muligheder, men det er børnene selv, der vælger, hvorledes mulighederne bliver brugt. Vi definerer og koder rummene, men børnene kan frit for en tid omdefinere rummene. For eksempel kan børnene vælge at bruge familierummet til en leg med biler. Vi understøtter og anerkender børnene, når de øver sig og når de er nyskabende og æstetiske. Også når det roder og er grimt i de voksnes øjne.

De voksne respekterer børnenes ejerskab af egen leg, Vi understøtter etablerede legefællesskaber og hjælper, hvor der er behov med at etablere nye legerelationer.

Vi respekterer børnenes ret til at sige nej til at andre børn kan være med i en allerede etableret leg/legerelation. Vi tager hånd om de børn, som oplever at blive afvist og har brug for hjælp til at komme i gang med en leg eller et gøremål. Der er altid en kærlig voksen, der tilbyder samvær. Vi respekterer, at børn ikke har lyst til at deltage i en leg, hvis legen for eksempel skræmmer dem, og at de i en periode måske foretrækker at lege med sig selv. Med ydmyghed og med forståelse for at vi kan mangle viden om, hvad der er sket, kan vi voksne bidrage som mæglere, hvis legen forstyrres. Samtidig med at det er ok at sige nej, er vi opmærksomme på at lære børnene at åbne legen op og sige ja til andre legerelationer.

Strukturen i vores huse understøtter børnenes flow i legen. Vi tilstræber, at der er få brud i hverdagen, så børnenes vedholdenhed og påhidsomhed får mulighed for at udfolde sig i den lange leg. De voksne tilbyder aktiviteter, men leg vægtes ligeværdigt og børnenes leg skærmes og understøttes. Mødeplanens udformning og alrums-/løberansvarlige i husene betyder, at de voksne som ikke har den funktion, kan fordybe sig i legen med børnene uden at blive forstyrret af bleskift, gråd osv.

Vi kan som voksne bidrage til legen. Eks...

... når børnene er i gang med at bygge en hule af juletræer, som vi har fået af forældrene. Men for at den kan blive fuldført som en rigtig hule, hvor de kan gemme sig helt væk, får de en presenning af de voksne som hjælper med bygge hulen færdig.

... nogle børn vil gerne lege, at de laver mad, men legesagerne (gryde, skåle, skeer) er i brug af nogle andre børn så i stedet for at stoppe legen får de udleveret skåle, skeer m.m. fra det rigtige køkken.

Vi voksne deltager også i legen på børnene præmisser (gæst på restaurant, passer babyen (dukken) mens mor er på arbejde osv.).

Børnene kan gemme deres leg, når der er oprydningstid til frokost, hvis de har været fordybet i den i længere tid og gerne vil lege videre.

Læring

Læring skal forstås bredt, og læring sker eks. gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.

Børn lærer ved at udforske med krop og sanser, ved at undre sig og stille spørgsmål og udfordringer samt ved at eksperimentere med eks. materialer og gøre opdagelser. Børn lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner. De lærer ved at opleve nyt og ved at opleve, at de eks. kan bidrage til at ændre på regler og finde innovative og kreative løsninger på udfordringer i sammenhænge, de indgår i fællesskab med andre børn og voksne. Børns læring fremmes af at turde begå fejl, famle og slippe fantasien løs. Det betyder, at de voksne skal skabe et alsidigt, inddragende og trygt læringsmiljø, der fremmer sådanne eksperimenterende kompetencer samt lyst til at lære og opleve mere – også efter dagtilbudstiden.

Læring i dagtilbud er meget mere end eks. tilegnelse af kulturelle værdier, kundskaber, færdigheder og handlemønstre. Læring i dagtilbud sker i en vekslende mellem blandt andet børneinitierede lege, voksenplanlagte aktiviteter og rutinesituationer som eks. frokosten. De voksne skaber et læringsmiljø, der fører barnet videre i dets sociale, emotionelle og kognitive udvikling.

Dagtilbuddet er kun én blandt flere arenaer for børns læring og udvikling, hvor hjemmet er den mest centrale, som har størst indflydelse på barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Barnet skal derfor have mulighed for i dagtilbuddet, at behandle og eksperimentere med dets erfaringer fra hjemmet og andre arenaer. Derudover er det vigtigt, at barnet får mulighed for at få alsidige oplevelser og erfaringer fra natur, nærmiljø, kultur og samfund, ligesom der skal være fokus på at fremme både nonkognitive og kognitive kompetencer.

De voksne skal bruge børnenes legeindhold som pejlemærker for, hvad der optager dem, hvad der kan være en udfordring for deres læring og udvikling, og hvad der derfor er oplagt at arbejde videre med i planlagte læringsaktiviteter sammen. Det kan eks. ske, at børn savner fælles erfaringsgrundlag at lege ud fra. Eller at børnene eks. leger de samme lege hele tiden, uden at der sker en udvikling, eller at de ikke lykkes med at skabe fordybende fantasilege, men kun gør ansatser til fælles leg. Eller at et barns manglende verbale sprog er en barriere for at udtrykke følelser eller behov. I forhold til at understøtte et fælles erfaringsgrundlag kan de voksne støtte børnene i deres adgang til en stadig større erfaringsverden og mere direkte, ved at de voksne indimellem deltager i børnenes lege. Dermed inspirerer de voksne børnene til at tage legen andre steder hen. Samtidig må de voksne systematisk have fokus på de børn, der ikke af sig selv indgår i legene og aktiviteterne, eller altid har den samme rolle i lege og aktiviteter. De voksne har ansvaret for, at børnene får mangfoldige og rige erfaringer med lege og aktiviteter.

Når de voksne målrettet arbejder med børnenes læring inden for eks. bæredygtighed, digitalisering, naturfænomener, kultur eller lignende, skal den pædagogiske tilgang være baseret på en legende og eksperimenterende tilgang, for at læringens indhold og form giver mening for børnene.

Sådan understøtter vi i Porskjær børnenes læring

Vi har i Porskjær en viden om, at børns læring fremmes af et trygt miljø, hvor de tør begå fejl, famle, slå sig og slippe fantasien løs. Både bevidst og ubevidst tilegner børnene sig ny viden om sig selv og deres omverden, og det er ved at være nysgerrige og eksperimenterende og i relationen til andre mennesker, at børnene lærer. Den gode relation, er den lærerige og udviklende faktor, som er medvirkende til at børnene kan mestre livet.

Vi arbejder ud fra, at læring sker i de tre hverdagslivs- og læringsrum: aktiviteter, rutiner og børnekultur. Legen er en fundamental og betydningsfuld aktivitet i forhold læring, hvor børnene afprøver, udvikler og bearbejder erfaringer og oplevelser gennem legen.

På baggrund af vores funktionsopdelte huse tilbyder vi kodede rum og varierede materialer og sansende indtryk, som inspirerer til leg og til at være påhidsomme og undersøgende. Vi har konstruktionsrum, hvor der bygges og konstrueres og vi har et sciencerum, hvor der forskes og eksperimenteres. Billedværkstederne har en central rolle i formidling og udveksling af viden og erfaringer og for talrige eksperimenter og sansende oplevelser med varierende materialer. For eksempel spiller genbrugsmaterialer en stor rolle i værkstedsarbejdet.

Vi har et stort udeområde med skov, bakker og åbent land hvor der er plads til at udforske og udfolde sig, og hvor alle sanser er i spil og udfordres.

Vi vægter et alsidigt tilbud af læringsmiljøer, læringsmuligheder og tilgange, så alle børn har et valg og kan finde sin egen vej til læring. Vi har dog særlig fokus på bevægelse, da vi tror på, at barnet lærer med hele kroppen. På den baggrund er institutionen certificeret idræt, leg og bevægelsesinstitution i

samarbejde med DGI. Derudover er institutionen certificeret Sanginstitution i samarbejde med Sangens Hus.

Det er betydningsfuldt for alle børn at være en del af et fællesskab og vi vægter den sociale læring højt. Vi understøtter Porskjærfællesskabet og tilbyder tvungne fællesskaber som Ugens Sang/samling hvor alle inviteres ind i et givende fællesskab. Det store fællesskab udenfor Porskjær, møder vi når vi tager på ture og når vi bidrager til arrangementer i Galten eller udstillinger på biblioteket.

Børn bliver gode til det, de øver sig på. Derfor arbejder vi i Porskjær med cirkulær læring, synlige deltagelsesveje og vejledt deltagelse. Læring sker implicit og eksplicit, og vi tror på at gentagelser og aktiviteter over tid er betydningsfulde for forankring af børnenes læring. I vores mødeplan møder barnet den samme voksen hver morgen i en hel uge og den samme voksne, når barnet er den sidste, der bliver hentet. Det er ligeledes den samme voksne, som er i de forskellige rum eller uden for en uge ad gangen. Til Ugens Sang/samling er det samme sang, rim eller remser, vi øver os på hen over to uger.

Vi arbejder bevidst ud fra, at børn skal udfordres, opleve nyt og have facts og oplevelser og går i dybden med det. Det ses eks. i de forskellige temaer, vi arbejder ud fra, så som Afrika, høstfest, sommerfugle, hvor vi arbejder ud fra en cirkulær læring. Det betyder, at når vi arbejder med eks. Afrika så går vi helt i dybden. Vi får unge udsendte fra Folkekirkens Nødhjælp på besøg i Det gamle Hus og fortælle om Afrikanske børns vilkår. Vi tegner, leger med skriftsprog, hører historier, leger afrikanske lege, synger afrikanske sange, spiser afrikansk mad; selv larver smager vi på. Vi afslutter temaet med en indsamlingsdag til fordel for børn i Afrika, hvor børnene donerer legetøj til de afrikanske børn, og forældrene kan deltage og købe kage/kaffe, popcorn, afrikansk lotteri osv. Vi følger op på temaet ugen efter det er afsluttet for at få børnenes læring og oplevelser forankret.

Vi udfordrer børnene, vi "wobblen" dem og skaber derved mulighed for udvikling og læring. Det er de voksne, der skaber rammerne og det er børnene der skaber deres egen læring. I vores hverdag har vi fokus på den sociale læring, og vi har også et særligt fokus på, at børnene deltager i de daglige hverdagsrutiner og at de bliver selvhjulpne.

Børnefællesskaber

I dagtilbud indgår børn i et socialt fællesskab med andre børn og voksne. De konkrete børn og de voksne der er til stede i dagtilbuddet, er fælles om at skabe det sociale rum, hvorigennem de enkelte børn lærer og udvikler sig. Sammen med de voksne har de andre børn betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig, når det er i institutionen.

Al leg, dannelse og læring sker i et socialt samspil med de øvrige børn og de voksne. I dagtilbuddets hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at prøve forskellige positioner mv. Det er de voksnes og lederes opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.

Forældrene har et medansvar, som betyder, at forældrene indgår i at skabe et velfungerende børnefællesskab præget af anerkendelse af alle familier uanset disses forudsætninger. I det pædagogiske arbejde med den pædagogiske læreplan arbejdes der med sammenhænge mellem børnenes perspektiver, venskaber på tværs af alder, køn og kultur, og at mobning forebygges, mulighederne og begrænsningerne i det sociale rum og de pædagogiske målsætninger. Dagtilbuddets børnefællesskaber skal også skabe rum for, at børn kan etablere venskaber på tværs af alder, køn, og kultur, og at mobning forebygges.

Sådan arbejder vi i Porskjær med børnefællesskaber

I Porskjær arbejder vi med fællesskaber på flere forskellige måder. Alle har samme ret til at være i verden. Det betyder, at alle har ret til at være en betydningsfuld person og til at være en del af et forpligtende fællesskab. Derfor er vi opdelt i tvungne fællesskaber, vi kalder familiegrupper. I familiegruppen er der faste voksne, der har den tætte relation og kontakt med børnene og deres forældre. Igennem familiegruppen og familiegruppemøderne giver vi forældrene et medansvar i, at børnene trives. Vi opfordrer til at forældrene deltager i de aktiviteter og møder, vi inviterer til og til åbenhed og synlighed ved ting, der kan være svære.

I Alrummet har de voksne øje for at guide børnene i huset. De hjælper børnene med at finde legerelationer og legesteder. De er med til at beskytte fællesskaber samt at guide i de fællesskaber, der har problemer. De sørger for, at der er voksne ude i rummene, der faciliterer aktiviteter som enten kan være planlagte eller børnenes egne forslag. Igennem fredede aktiviteter har de voksne mulighed for mere intensivt at understøtte fællesskaber.

Børnene deltager i praktiske opgaver i huset. De dækker borde, vasker op, lægger tøj sammen i et forpligtende fællesskab - vi hjælper hinanden.

I dagligdagen italesætter de voksne fællesskabsord- og sætninger såsom venner, kammerater, rollemodeller, vi samarbejder, I leger godt sammen - for at give børnene en forståelse for venskaber og fællesskaber. Derigennem er de voksne med til at skabe tonen for, hvordan vi er sammen.

Hver dag samles vi til Ugens Sang/samling i vores huse, hvor vi laver rim og remser, har sanglege, synger, hører historier og har fortællinger. Igennem fortællinger, sang og leg skaber vi meningsfulde sammenhænge og en følelse af fællesskab mellem børn og voksne. Her kan man trygt øve sig. Måske vil man gerne fortælle noget men mister modet, når man står over for fællesskabet. Så er det okay at sætte sig og prøve igen på et andet tidspunkt; eller at få hjælp fra en voksen eller en ven. Man er en del af fællesskabet på sine egne præmisser og vi respekterer legitim perifer deltagelse. Børnene opfordres aktivt til at tage del i planlægningen og afviklingen af Ugens Sang/samling.

Når vi tager på ture ud af huset og deltager i aktiviteter sammen med andre udefra, møder vi samfundet omkring os. Igennem dette møde med omgivelserne oplever børnene, at de er en del af et større fællesskab, som de kan have en indflydelse på. De er en del af lokalsamfundet, hvor de mødes med andre børnehaver, går på biblioteket, deltager i byfesten osv. Med Indsamlingsugen rækker vi ud i verden. Vi har fokus på børn i andre lande, primært Afrika, og deres levevilkår, og at vi i Porskjær har muligheden for at kunne gøre en forskel. Vi er verdensborgere og har et medansvar for samfundet og verden.

I hverdagen er Porskjær-t-shirten og vores egen Porskjærsang, som de voksne i fællesskab har skrevet, med til at vise samhørighed. Om det er, når vi er sammen internt eller er ude sammen med andre, så symboliserer de sammenholdet og fællesskabet i Porskjær.

I babyrummet I den Gamle Have samles babyerne om formiddagen, hvor de er sammen med deres jævnaldrende og kan spejle sig i hinanden. Her kan de få øje for hinanden. Følelsen af et spirende fællesskab kan være begyndelsen til langvarige venskaber.

Om fredagen har vi fredagsboller, hvor børn og voksne er fælles om at få bagt boller og dækket borde. Derefter kan forældre og børn nyde dem i fællesskab med voksne og drøfte ugen der gik.

"I balancen mellem tryghed og forandring har barnet brug for gode erfaringer med, hvordan det kan mestre livet." Citat Porskjær-manifestet.

Pædagogisk læringsmiljø

Med pædagogisk læringsmiljø forstås et miljø, hvor der med afsæt i de centrale elementer i det pædagogiske grundlag arbejdes bevidst og målrettet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske læringsmiljø er baseret på et samspil mellem strukturelle parametre som personalets uddannelse og kompetencer, børnegruppernes størrelse, fysiske rammer, normering, digitale redskaber, den æstetiske udformning mv. og en række proceselementer som det empatiske samspil med de andre børn og de voksne, udfordrende dialoger og situationer, forældresamarbejdet og hverdagens rytme mv. Den pædagogiske læreplan skal understøtte og tydeliggøre samspillet mellem disse forhold.

Ved etablering af et pædagogisk læringsmiljø i dagtilbud vil det være en forudsætning, at de voksne og ledelsen løbende har blik for, hvordan praksis kan rammesættes, organiseres og tilrettelægges, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig. Det vil eks. have stor betydning, for børnenes sociale udvikling, at der er et miljø, hvor barnet støttes i at sige fra og til og indgå i både kendte og nye sammenhænge med andre børn, ligesom det har stor betydning for barnets kommunikative og sproglige udvikling, at der er et rigt sprogligt miljø i dagtilbuddet, hvor de voksne er bevidste om at indgå i længere dialoger med børnene, stille åbne spørgsmål og kontinuerligt sætte ord på alt det, der sker i hverdagen i forbindelse med såvel pædagogisk tilrettelagte aktiviteter, spontane aktiviteter og daglige rutiner med børnene som frokost, oprydning mv.

Det er et krav, at det pædagogiske læringsmiljø skal være tilstede hele dagen. Det betyder, at det pædagogiske læringsmiljø i forbindelse med både børnenes leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter og daglige rutiner som eks. bleskift, frokost, oprydning, når børnene tager tøjet på og af i garderoben mv. skal give børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det indebærer, at børnenes læring ikke er afgrænset til halvanden times pædagogiske aktiviteter om formiddagen, men finder sted hele dagen.

At etablere et pædagogisk læringsmiljø i de daglige rutiner vil eks. handle om at tale med barnet, mens det får skiftet ble, så barnet får stimuleret sin følelsesmæssige tilknytning og sproglige udvikling, at barnet støttes i selvhjulpethed ved at tage flyverdragt på i garderoben, at barnet lærer at tage hensyn til andre ved frokosten, som en del af arbejdet med barnets alsidige personlige og sproglige udvikling mv. Det pædagogiske læringsmiljø skal altid tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Sådan skaber vi i Porskjær et pædagogisk læringsmiljø hele dagen, der fremmer barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse

Både husenes og udeområdernes fysiske struktur med funktionsopdeling og forskelligheden i personalegruppen giver Porskjær et iboende mangfoldigt læringsmiljø.

Ude har vi ild, jord, vand og luft. Arealerne er forvildede naturområder med bakket terræn, skov, krat, nøddehegn, brændenælder og andre vilde planter og kulturområder med boldbaner, kørebaner, sandkasse, bålplads, vandløb, legehuse og gynger. Der er placeret læringsstationer med eks. byggematerialer, sandsager, biler og store konstruktionsklodser ligesom det er muligt for børnene selv at hente et hav af forskellige legeredskaber i skur og svinehus; tæpper, bolde, mooncars, spader, skovle, river, vandkander, sværd og skjolde, insektglas, bøger etc. Vi værner om både flora og fauna; vi plukker ikke alle krokus i det tidligste forår – de er biernes eneste mad og vi rydder ikke egerne nedehegn. Vi har æblelund og andre frugttræer og urtebede, der passes af børn og voksne og bidrager med smagsoplevelser. Sansning og læring trives som makkerpar i udeområdet.

Inde er der rum med mulighed for at lege og arbejde mange eller få sammen og et bredt udvalg af arbejdsredskaber, spil og legesager fordelt i rum og hentere, som er frit tilgængelige for børnene. Der er kodede rum som billed- og træværksteder, familie- og konstruktionsrum, bevægelses-/musik- og dramarum, rum med plads til forandring samt minimiljøer som spejlkabinet, eventyrskab og diverse hylder, bænke og plader. Børnene udnytter klogt hver en kvadratmeter og skaber legemiljøer i hjørner, bag døre og under og på borde. I begge huse er der science-miljøer.

Basislegesager, -materialer og -redskaber er af god kvalitet for at understøtte værdien i børnenes udfoldelser og produktion. Dertil anvender vi mange genbrugsmaterialer for bæredygtighed og for at skabe et levende flow i udvalget af ting.

Det er vores hensigt, at Porskjær skal være mulighedernes land: At alt materiale så vidt muligt er tilgængeligt for børnene, så man kan gå i gang med en leg eller et projekt uden at skulle spørge en voksen om lov. Det er legalt at gemme en leg fra formiddag til eftermiddag eller fra dag til dag. Vi voksne forsøger at undgå at forstyrre børn, der leger i flow og fordybelse.

Alle voksne er hele dagen i funktion; det kræver en høj grad af planlægning og struktur for de voksne at skabe meningsfulde sammenhænge i et åbent hus med mange valgmuligheder for børnene.

Formiddagene er præget af planlagte, vokseninitierede aktiviteter ude og inde. Det er de samme aktiviteter en uge eller 14 dage ad gangen, så det er muligt for børnene at vende tilbage og gentage eller udvide sit virke og det er muligt for flere børn at nå at være med. Nogle gange er aktiviteterne målrettet en bestemt gruppe børn: eks. et lege- eller sprogværksted for at støtte børn i relationelle eller sprogligt udsatte positioner. Andre gange er aktiviteterne helt åbne for alles deltagelse. De pædagogiske mål kan være snævre og specifikke eller malet med brede penselstrøg.

Eftermiddagene indeholder mere spontan aktivitet og leg. De voksne hæfter sig på børnenes initiativer, igangsætter eller yder vejledt deltagelse i en flydende, fagligt funderet vekslen mellem at gå foran, ved siden af eller bag børnene. De voksne har også i dette tidsrum ansvaret for kvaliteten af husets puls og stemning.

Middagsstunden er i Den Gamle Have (med institutionens yngste børn) sammen med nære voksne og børn fra familiegruppen. Vi holder Samling, vasker hænder, ordner toiletbesøg og bleskift, spiser, leger, putter og rydder af og op inden for familiegruppens fysiske og sociale ramme. Tidsrummet er præget af mange rutiner med islæt af forventning om og øvelse i selvhjulpenhed men i høj grad også af trygheden i et mindre og trygt fællesskab med mulighed for en stille, nær stund med en voksen. Også i Det Gamle Hus samles familiegrupperne til frokost. Det er en velkommen mulighed for de voksne til at tjekke ind med hver enkelt af de børn, man har et primært ansvar for.

Dagen indeholder i begge huse mange mellemrum. Vi har små møder på vej fra et til noget andet, sammenkomster af praktisk karakter i garderobe eller på badeværelset eller vi rydder op eller hænger måske bare ud og lader op. Vi haster ikke igennem disse øjeblikke. De er en gylden chance for et udviklende øjeblik i en ofte travl hverdag. Vi kan have læring for øje og eks. fodre den dialogiske samtale med godbidder eller sidde ved siden af barnet og flyverdragten og vente på at barnet er klar til at tage imod guidning eller vi kan være sammen - bare være uden forventning om at skulle eller kunne noget som helst.

Læringsmiljøer og aktiviteter udspringer af hypoteser om børnenes behov. Herefter planlægges (den fredede aktivitet samt temaer og særlige tiltag skriftliggøres,) forløbet i Porskjærs styrkede SMTE-

model, der udløser en cirkulær og aktionsbaseret arbejdsform, hvor indsamling af data afprøver hypotesen og ligger til grund for eventuelt nye mål og tiltag. Derudover bruger vi kvadrantmodellen fra MacMann Berg som refleksionsredskab. De voksne strukturerer på bedste vis, men vi er en levende organisme af individer med egen vilje og det medfører daglig disruption; eks. valgte en toårig dreng sig selv ind i gruppen af unge børnehavebørn ved at stille sig klar med overtøjet på, hver gang denne gruppe skulle på tur. Det fik han selvfølgelig kredit for. Det er i øvrigt ikke typisk Porskjærsk at aldersopdele børn. Børnene lærer en masse ved den indkulturering, der foregår når man er sammen med ældre og/eller dygtigere børn.

Teammøder mellem de voksne i familiegruppen, personalemøder for alle voksne i de respektive huse, møder med forældre og eksterne samarbejdspartnere og ikke mindst den daglige opmærksomhed, refleksion og sparring mellem kollegaer samt kontakt og kommunikation med det enkelte barn er vores bedste garant for, at alle børn gives et systematisk og kvalitativt bud på deres trivsel, udvikling, læring og dannelse. Og med indsamlede data imellem os planlægger vi læringsmiljøer målrettet både brede fællesskaber og individer i fællesskaber.

De bedste data, vi kan få, er børnenes egne udsagn og de voksnes ydmyge oversættelser af børns ikke-sproglige ytringer. En dreng fortalte, det var tid til at forny elementerne på legepladsen ved højlydt at proklamere, at nu gad han ikke lege med de juletræer mere. Nogle børn kastede sten mod en mur, der smadredes - de manglede en sej destruktionsleg. En pige legede med vand på en fin træbænk og blev stoppet af en voksen. Pigen foreslog at bruge viskestykker til at holde bænken tør. En et-årig dreng 'stjal' kontinuerligt de voksnes kost - han bad om sin egen kost. En pige havde set og var optaget af dronningens opsætning af De Vilde Svaner - det medførte en teateropsætning, produktion af en bog samt mange afledte tiltag i institutionen. Eksemplerne er uendelige.

Børn har ret til at bidrage til at definere læringsmiljøerne - og de er yderst kompetente.

Samarbejde med forældre om børns læring

Som en del af arbejdet med den pædagogiske læreplan, skal dagtilbuddet have fokus på, hvordan dagtilbud og forældre kan samarbejde om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem. Dagtilbuddets samarbejde med forældrene om børns læring skal ske via det forældresamarbejde, som allerede finder sted i dagtilbuddet i form af eks. forældremøder, dagtilbud-hjem- samtaler, hente/bringe situationer, sommerfester, julearrangementer, fællesspisning mv. Det enkelte dagtilbud skal derfor anvende nogle af de fora, hvor forældrene kommer i dagtilbuddet, til at sætte børns læring på dagsordenen. Dette kan eks. ske, ved at der på forældremøder er et punkt som handler om, hvad der arbejdes med i dagtilbuddet, og hvordan forældrene kan understøtte børnenes læring i hjemmet. Personalet vil i det daglige forældresamarbejde, hvor forældre afleverer og henter deres barn, også lejlighedsvist kunne fortælle forældrene om barnets sociale hverdagsliv og læring i dagtilbuddet og være i dialog med forældrene om, hvordan man i fællesskab kan fremme barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Dagtilbuddet skal fortsat være ramme om arrangementer, hvor formålet er at styrke det sociale sammenhold og relationerne blandt børn og forældre, men dagtilbuddets samarbejde med forældrene skal også have fokus på børns læring.

Alle forældre er forskellige, og det vil være det enkelte dagtilbuds ansvar at facilitere og rammesætte forældresamarbejdet, så forældresamarbejdet bliver differentieret og baseret på lokale traditioner, ønsker og den enkelte families behov. Dagtilbuddet skal sammen med forældrene afstemme gensidige forventninger til hinanden i forhold til både det individuelle forældresamarbejde og det mere generelle

forældresamarbejde i dagtilbuddet. Det daglige forældresamarbejde i dagtilbud vil skulle bygge på et tillidsfuldt og konstruktivt samarbejde om børnenes trivsel og læring.

Dagtilbuddets samarbejde med forældre i forhold til at understøtte barnets læring i familien kan eks. bestå i, at dagtilbuddet vejleder forældre om, hvordan de kan bidrage positivt til barnets læring og udvikling. Forældrene kan eks. læse højt for barnet, synge med barnet og i øvrigt inddrage barnet i og tale med barnet om alle de ting, som forældre og barn foretager sig i og uden for familien, så barnet herigennem får udviklet sit sprog og får udvidet sin erfaringsverden ved at stille spørgsmål, undre sig og gøre sig erfaringer. Med forældresamarbejde om børns læring forstås netop et samarbejde, hvor såvel dagtilbuddet som forældrene har et ansvar. Forældrene har således også et ansvar for at samarbejde med dagtilbuddet og i øvrigt holde sig orienteret og bakke op om det arbejde, der foregår i dagtilbuddet i forhold til barnets og børnegruppens trivsel og læring.

Sådan samarbejder vi i Porskjær med forældrene om børns læring

Vi baserer vores samarbejde med forældre på at være i åben, ærlig dialog og derved skabe tryghed og tillid til hinanden. Det har stor betydning for børnenes liv i institutionen, at de mærker, at de vigtige voksne i deres liv har et godt samarbejde om deres hverdag.

Vi vægter det gode møde med institutionen. Vi giver os tid til mødet med den nye familie. Vi lytter til forældrenes fortælling om det barn, vi skal dele i de kommende år og spørger ind til deres hverdag med barnet. Forældrene kender deres barn bedst, og vi er nysgerrige på deres viden og vil gerne lære af dem.

Vi tilbyder en opstartssamtale efter ca. tre måneder – en lille snak om barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Forældre og personale kan til enhver tid sætte tid af til at mødes, hvis der skulle opstå nogle spørgsmål omkring barnets trivsel. Vi kan trække på hjælp fra eksterne partnere, hvis vi bekymres for barnet.

Ligeledes kan vores leder, Lisbeth, altid kontaktes med stort og småt, bekymringer og tilfredshed.

I hverdagen bestræber vi os på at forældrene indimellem får en lille historie med hjem om, hvad deres barn enten har lavet i løbet af dagen eller hvad han/hun er optaget af for tiden.

En gang om året inviterer vi alle forældre til et aftenmøde i familiegrupperne, hvor vi fortæller om det enkelte barns udvikling, trivsel, læring og dannelse. Forældrene får en lille fortælling med hjem omkring deres barns hverdag. Igennem fortællinger om alle børn, kan der åbne sig en række spørgsmål, som giver undren og som kan danne baggrund for fælles debat: som for eksempel hvad gør I hjemme i forhold til søvn, hvordan behandler vi hinanden barn til barn og voksen til barn osv. Vores familiegruppemøder er ikke planlagt ens, da vi kan være optaget af noget forskelligt i hver gruppe, men der tages altid udgangspunkt i gruppens hverdag, som for eksempel et tema om børnenes indbyrdes relationer.

Vi er opmærksomme på, at de mindre børns forældre, som er til deres første møde og de større børns forældre, der har prøvet det før, har forskellige behov for informationer. Vi vil gerne give forældrene noget generel information og vi vil gerne inddrage forældrene i "familien", give dem et billede på hverdagen i familiegruppen og give dem et pust af Porskjær-ånden.

Vi har i løbet af året arrangementer med forældre og børn såsom: Afrika-indsamlingsdag, arbejdsdag blandt fædrene, dekorationsdag, sommerfest og en bedsteforældredag (uden forældre).

Hver fredag bager børnene boller sammen med de voksne, hvor forældre og søskende kan komme om eftermiddagen og afslutte ugen med en snak med andre forældre. Personalet bestræber sig på at sætte sig og deltage i snakken, når det er muligt. I husene kalder vi det for Fredagsboller.

I gennem vores arrangementer knytter vi barnets verdner sammen. Det gode møde mellem institutionen og hjemmet giver barnet en sikkerhed for, at institutionen er et godt sted for dem, og os en mulighed for at få en viden om barnets liv derhjemme.

Vi har i løbet af året brug for hjælp fra forældre til vores arrangementer. For eksempel i Det Gamle Hus når vi holder vores høstfest, når vi tager på en uges sommerlejr eller når forældrene byder ind med hjælp til oprydning og transport i forbindelse med cykelturen med overnatning i shelter.

Porskjær har en støtteforening, der består af forældre som koordinerer, når vi har brug for hjælp og som inviterer til en årlig sommerfest, hvor øvrige forældre, børn og personale bliver inviteret.

Vi har også forventninger til forældrene: at de bakker op om fællesskabet og interesserer sig for børnenes hverdag i institutionen; at de følger med på Aula og positivt melder tilbage, hvis de har spørgsmål og bekymringer; at de respekterer de ting, der er vigtige i vores hverdag for at vi kan passe deres børn på bedste måde - eksempel at de krydser ind og ud på komme-gå-modulet, og at de lukker lågen i Den gamle Have.

Børn i udsatte positioner

Med børn i udsatte positioner forstås en sammensat gruppe af børn, der eks. kan være børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, børn i risiko for at stå uden for fællesskabet mv. I lighed med andre børn lærer og udvikler børn i udsatte positioner sig i et fagligt kompetent pædagogisk læringsmiljø og i mødet med en velfunderet pædagogisk faglighed.

Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er særligt betydningsfuld for børn i udsatte positioner. Det pædagogiske personale i dagtilbud har, sammen med andre relevante fagprofessionelle, et ansvar for at støtte børn med forskellige udfordringer og sikre, at alle børn deltager i fællesskabet. Den pædagogiske læreplan – herunder de seks læreplanstemaer og de pædagogiske mål – skal være relevante for alle børn uanset baggrund, sprog, kultur og traditioner. At etablere et pædagogisk læringsmiljø for børn i udsatte positioner handler ikke om at trække et enkelt barn ud af det almene børnefællesskab for at lave en særligt tilrettelagt aktivitet med barnet. Det handler som udgangspunkt om, at børn i udsatte positioner skal udfordres og opleve mestring i forbindelse med blandt andet børne- og vokseninitierede lege og aktiviteter. Alle børn i dagtilbud har krav på at blive stimuleret og blive mødt med positive forventninger. Det er afgørende, at det pædagogiske personale, på linje med forventningerne til de øvrige børn i dagtilbuddet, har positive forventninger til et barn i en udsat position. Børn i udsatte positioner skal være en betydningsfuld del af børnefællesskabet, ligesom deres forældre er tilsvarende betydningsfulde i forældrefællesskabet.

Nogle gange kan det være en fordel at give et udsat barn plads og rum til at være i en mindre gruppesammenhæng, hvor den voksne i højere grad har mulighed for at arbejde målrettet med barnets specifikke udfordringer, det være sig sociale, motoriske, sproglige udfordringer eller andet. Det kræver en skarp opmærksomhed hos det pædagogiske personale og ledelsen på alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem tilrettelæggelse af trygge pædagogiske læringsmiljøer.

Sådan tager det pædagogiske læringsmiljø i Porskjær højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes

Det er en betydningsfuld pædagogisk opgave at være på forkant ved at have øje for børn, der er i risiko for at stå udenfor fællesskabet. Derfor arbejder vi bevidst med at inddrage børnenes kompetencer og ressourcer. Hvis vi oplever at et barn i en periode er i en udsat position, arbejder vi målrettet på at ændre læringsrummet omkring barnet. Børnene har deres base i familiegruppen, og det er familiegruppens ansvar at have øje for deres børns trivsel og udvikling og reagere, hvis de bekymres for

et barn. Når der opstår situationer, hvor de voksne bekymrer sig og oplever at et barn af forskellige årsager ikke er en synlig/aktiv del af fællesskabet, tager vi kontakt til forældrene, så vi i fællesskab kan hjælpe og støtte barnet tilbage i fællesskabet.

I Porskjær har vi et opmærksomhedsteam i begge huse. Opmærksomhedsteamet består af faste pædagoger fra husene, som har skemalagt tid, hvor de kan gå i fordybelse med en børnegruppe, lave observationer, handleplaner osv. Opmærksomhedsteamet arbejder inkluderende og tilrettelægger særlige indsatser over for børn i udsatte positioner. De inddrager det øvrige personale til en fælles struktur omkring børnene og styrker derved børnene til en tryk og forudsigelig hverdag. Opmærksomhedsteamet har tæt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere omkring de børn, de har tilknyttet. Pædagogiske redskaber i teamet kan være stilladsering; tydelige rammer, gerne visuelt i form af ikoner og fotos; pauser; massage; ledkompression; tegn til tale; social stories. Husenes struktur og hverdagen med fokus på cirkulær læring, rutiner, genkendelighed og synlige deltagelsesveje er godt for alle børn men i særdeleshed for børn i udsatte positioner.

En udsat position kan være når et barn er udadreagerende og slår og skubber og oplever at få rigtig mange afvisninger fra de andre børn i løbet af en dag. Vi er opsøgende og nysgerrige på, hvad det er der går galt og hvordan vi kan hjælpe og styrke relationen til de andre børn og signalere, at barnet er en betydningsfuld del af vores fællesskab. Et barn behøver ikke at være i en udsat position i alle situationer. Eksempelvis kan et barn, der er udfordret, når det er indendørs byde ind med mange kompetencer, når det er udenfor.

En måde at arbejde med et barn i en udsat position kan være at fremhæve barnets resurser over de for andre børn. Den voksne konstruerer en aktivitet med udgangspunkt i barnets interesse med det formål at få barnet til at opleve glæde og vise de øvrige børn, at det har kompetencer som de andre børn måske ikke har men gerne vil lære. Ved at invitere andre børn med ind i aktiviteten opstår der relationer, som kan udvikle sig.

Pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen

I børnenes sidste år i dagtilbuddet skal der tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen, og som dermed understøtter, at de kommende skolebørn er bedst muligt forberedt på at begynde i skole.

Arbejdet med at tilrettelægge et pædagogisk læringsmiljø for de ældste børn i børnehaven, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen, skal tage udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplan. Hvis en kommune eks. har fastsat skolestart til 1. maj og børnene fra det tidspunkt begynder i skolefritidsordning eller fritidshjem, indebærer kravet, at dagtilbuddet et år før den dato er forpligtet til at etablere et skoleunderstøttende pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen. De seks læreplanstemaer har tæt sammenhæng med de indholdselementer, der arbejdes med i børnehaveklassen. Temaerne i den pædagogiske læreplan er derfor et element i dagtilbuddenes arbejde med at skabe sammenhæng til børnehaveklassen.

Sammenhæng er ikke lig med, at indholdet i dagtilbud og skole skal være det samme. At skabe sammenhæng til børnehaveklassen kan eks. handle om børnenes trivsel, arbejdet med børnefællesskaber og at understøtte børns lyst til at lære og deres mod på nye oplevelser, fordi det er elementer, der er centrale på tværs af dagtilbud og skole.

Etablering af et pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen handler blandt andet om, at børn i dagtilbud får positive erfaringer med at deltage i dagtilbuddets fællesskaber, så barnet

derigennem får positive forventninger til de sociale fællesskaber i skolen. Det indebærer, at det pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, skal have fokus på at understøtte, at børnene tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende, kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer. Det indebærer videre, at det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet for de ældste børn også skal introducere til og give børnene mulighed for at udvikle nysgerrighed over for bogstaver, tal, mønstre, former mv.

Arbejdet med at tilrettelægge et pædagogisk læringsmiljø for de ældste børn i børnehaven, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen, skal tage udgangspunkt i den pædagogiske læreplan.

Sådan skaber vi i Porskjær et pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen

Det pædagogiske læringsmiljø er rettet mod at fremme alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, uanset alder og køn. Strukturen og pædagogikken understøtter barnets muligheder for flow og fordybelse og for at være undersøgende og skabende og tage egne valg og beslutninger.

Det er vores hensigt, at Porskjær skal være mulighedernes land: At alt materiale så vidt muligt er tilgængeligt for børnene, så man kan gå i gang med en leg eller et projekt uden at skulle spørge en voksen om lov. De voksne tilbyder passende udfordringer efter alder og udvikling, og er bevidste om at støtte op om barnets næste udviklingstrin. Med stigende alder fører stigende krav om deltagelse, koncentration og bidrag til fællesskabet.

For de kommende skolebørn igangsættes institutionens overgangsprojekt, som bygger bro mellem børnehavelivet og skolen og letter overgangen ved at gøre det ukendte kendt. Der igangsættes særlige aktiviteter for gruppen, der foregår i forløb uden for huset. Arbejdet foregår i moduler med en introduktionsdag, en oplevelsesdag og en dag hvor der dokumenteres og reflekteres. Formen er leg, dialog og samarbejde, hvor der lægges stor vægt på det enkelte barns stemme og på at inddrage børnene i modulernes indhold og gennemførelse. Der stilles alderssvarende krav om koncentration og om aktiv lytning og deltagelse. Børnene udfordres med ture, der skaber mulighed for nysgerrighed, undren og ny læring og med nye udfordrende lege og legematerialer.

Projektet gør børnene bevidste om, at de nu er de ældste børn; at de er på vej over broen og skal forlade børnehaven og i skole, når det bliver august. Der arbejdes på at skabe fællesskaber på tværs af hinanden og fordelt på skoler. Der er fokus på de nye krav det kommende skoleliv stiller til barnet om selvhjulpenhed; at have styr på egne ting og overholdelse af aftaler og regler. Børnene får deres egen mappe, hvor de formidler oplevelser, dokumenterer og arbejder med bogstaver og tal.

Der samarbejdes med de øvrige institutioner i Galten og Skovby, hvor børn og pædagoger mødes på tværs af institutioner. Der arbejdes tæt sammen med Gyvelhøjskolen og Skovbyskolen, som primært er de to skoler institutionen sender børn videre til. Og der arbejdes på at lave genkendelige spor, som bringes med over i skolen i form af fælles sange, bøger og temaer der videreføres.

I løbet af foråret besøger børnene flere gange deres skoler, og der er genbesøg af makkere fra Skovbyskolen og Børnehaveklasselærere fra Gyvelhøjskolen. Sammen med Gyvelhøjskolen og de øvrige daginstitutioner i Galten har vi et særligt samarbejde, hvor en kendt pædagog følger med børnene de tre første uger at deres skoleliv, en uge i SFO og to uger i skole og SFO.

De seks læreplanstemaer

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, herunder nysgerrighed, gåpåmod, selvværd og bevægelse, inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

De seks læreplanstemaer har til hensigt at sikre en bred læringsforståelse og fokus på forskellige centrale elementer i børns læring og udvikling.

Der er fastsat en indholdsbeskrivelse for hvert læreplanstema, som beskriver de overordnede elementer, som ligger i det enkelte læreplanstema. Herudover er der fastsat to pædagogiske mål for hvert læreplanstema. Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes inden for rammerne af indholdsbeskrivelserne og de pædagogiske mål.

Beskrivelser af de seks læreplanstemaer kan findes her:

<https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan-rammer-og-indhold>

Alsidig personlig udvikling

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet "alsidig personlig udvikling", skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø i Porskjær de pædagogiske mål

Porskjærs forståelsesramme

Udvikling af selvet er en altid igangværende proces. I denne proces er de voksne i institutionen børnenes nærmeste relationer og således børnenes selvobjekter. Børnene har i sine udviklingsbestræbelser trang til selvhævdelse, samhørighed, mestring og idealisering og den sunde udvikling er afhængig af den kvalitet, hvormed selvobjekterne svarer på dette. Vi læner os her op ad Heinz Kohuts og Jan Tønnesvangs fremstilling af selvpsykologien.

I rutinesituationer

Dagens struktur med mange forskellige rutiner er iværksat med den pædagogiske tanke at være støttende for børnene. Vi sørger for det tryghedsskabende og kravfrie samvær, hvor man blot er et menneske sammen med ligesindede. Der er altid en nærværende voksen. Husenes alrum og den røde sofa er et symbolsk helle. Vi har øje for mestringsmuligheder i de mange praktiske opgaver, vi har. Der deltager børn i madlavning, borddækning, oprydning etc. Og børnene ejer og plejer deres egen krop ifm. påklædning, spisning og hygiejne.

EKSEMPLER og beretninger fra de voksne:

Babyrum

Med blik for de enkelte børns udviklingspotentiale, har vi lavet vores babyrum. Vi vurderer fra barn til barn, om de er klar til at komme videre ud i huset, eller om de stadig har mest glæde af trygheden i det lille fællesskab. Trygheden er basen for en tillidsfuld omgang til omverdenen.

Samling/ugens sang

Med respekt for børns forskelligheder stiller vi forskellige krav til hvert barn. En pige sad længe på afstand og betragtede. Men hun var perifert deltagende, for hun sad og lavede fagter til sangene vi sang. Hun kom langsomt tættere og tættere på og nu sidder hun på gulvet i rundkreds sammen med de andre og vælger stolt sange og deltager aktivt. De andre skulle lige forstå, hvorfor det var okay, at hun måtte, når de ikke fik lov. At kunne acceptere at nogle børn har et andet behov end dem selv, er en stor værdi at kunne dele ud af.

At sige farvel om morgenen

Det er svært at give slip på mor og far og danne nye trygge relationer. Ved at vi voksne sætter ord på børnenes stemninger og anerkender, det er svært, kan det blive fortroligt med følelsen og lærer hurtigt, at vi er der for dem og griber dem. Det lille barn bygger sin tillid til verden på den sociale reference, det har med sine nærmeste voksne, derfor er det også en pædagogisk opgave at sørge for, at børnenes forældre er trygge ved, at barnet er i vores varetægt.

I planlagte aktiviteter

"Det er en overskridelse af barnets autonomi at overbyde det med strategier, det selv har evne til at finde og det er svigt af omsorg for barnet at efterlade det handlingsløst."

Tom Ritchie, lektor på Professionshøjskolen UCC.

Det pædagogiske læringsmiljø i Porskjær er den ramme, der ansører hvert enkelt barns drivkraft og udviklingsbestræbelser. Barnet er medskaber i sit liv. Børn har dog ikke den samme erfaring og indsigt som voksne. Det er derfor den voksne, der er ansvarlig for det enkelte barns gode udvikling.

Børnenes følelser er personlige og således ukrænkelige. Børnenes handlinger er også altid for det enkelte barn meningsfulde, uanset om de er hensigtsmæssige for det selv eller andre. Børnene har brug for anerkendelse for dem, de er; med de følelser og intentioner, de har. Det betyder, at de ikke skal fratages deres naturlige initiativer, hvor de bidrager, udforsker og øver sig, med respekt for andres behov for det samme.

Vi voksne gør os umage med at sætte os udover egne og kollektive rigide forforståelser om køn, seksualitet, alder, etnicitet, socialklasse og kompetencer og forsøger at opdage og empatisk spejle det unikke menneske, der er foran os. Vi griner ikke af drengen med prinsessekjole eller formaner med sødladen stemme den hårdtslående pige til en mere 'passende' opførsel. Vi hylder mangfoldigheden og retten til at hævde sig selv. Og børnene bliver set og holdt af som de mennesker, de er.

Vi udfordrer børnenes fysiske og psykiske mestringskompetencer, der inkluderer begreber som selvhjulpethed, indrestyring, følelsesregulering og mentalisering. Det at mestre skaber selvværd og handlekraft.

Vi har tydelige værdier og står ved vores definitionsmagt. Det giver tryghed at have styrebilleder og at kende omgivelsernes krav om at kunne begå sig i vores kultur.

EKSEMPLER og beretninger fra de voksne:

- Familiegruppetage i Den gamle Have, hvor vi i det lille fællesskab nemmere får øje på individuelle behov.
- Vi prioriterer et opmærksomhedsteam, da vi har flere børn som har brug for særlig opmærksomhed, idet vi lever i et inkluderende børnehaveliv. Mange af disse børn har brug for at lære sig selv at kende og prøve grænser af i legerelationer i mindre fællesskaber. Det gør børnene mere robuste og de får mere selvværd i at turde mere.
- Afrikatema – at inddrage børnene i omverden, at hjælpe dem som har brug for det, at se en ære i at kunne dele ud til andre.
- Følelser: Da farvelsangen bliver sunget, kan vi se at veninden til en af pigerne som skal videre til Det Gamle Hus, blev meget følelsesladet, og havde rigtig svært ved at være i den følelse. Pædagogen sagde, at vi lige skulle sidde helt stille og bare lige være i det sammen. Kæmpe accept som giver børnene en tro på at det er okay at føle sådan. Jeg er ikke i tvivl om der var flere børn i den rundkreds, som fik sig selv at mærke så det gjorde helt ondt, og at det var okay. Vi voksne blev også helt rørte.
- Der er kø ved hængekøjen. En pige er genert og usikker på om hun tør prøve. Hun fangede konceptet med turtagning, men gik konsekvent bagerst i køen af flere omgange før det blev hendes tur. Da hun endelig fandt modet, rykkede hun med videre i køen. Endelig blev det hendes tur, og hun strålede som en sol da hendes mor kommer ind ad døren samtidig med at hun løber frem og tilbage for at få mere fart på, og komme højere op.

I børneinitieret leg

Legen er både givende og krævende for individet. Læringsmiljøerne giver rum og lejlighed til at børnene kan fuldføre deres legemissioner. Alle skal ikke sige ja til at lege med alle. Men alle skal have nogen at lege med. Det kan kræve lidt voksenhjælp at komme ind i en leg.

EKSEMPLER og beretninger fra de voksne:

- I legen får børnene prøvet grænser af. Selv om det er i den frie leg, er der altid en voksen i huset som har et øje på, om det går okay og forsvarligt til.
- Vi har lige haft en gruppe piger som har haft et bestemt hierarki længe. Pludselig begynder en af pigerne at sige fra, og det er svært for en anden pige, som altid har været styrende i legen. Hun bliver meget i konflikt med sig selv og føler sig uretfærdigt behandlet, nu hun ikke får lov at bestemme. Andre skal også have mulighed for at byde ind til fællesskabet. Vi er observerende, giver dem værktøjer hvis de har brug for det, men lader dem tage konflikterne. De bliver sure på hinanden, skælder ud og bliver kede af det, men der er voksenhjælp at hente hvis de ikke selv får løst uoverensstemmelserne.

Social udvikling

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet social udvikling, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø i Porskjær de pædagogiske mål

Det pædagogiske læringsmiljø understøtter, at vi alle er forskellige og har forskellige interesser og behov. Børnene bliver set, som de mennesker de er, og har ret til at deltage i fællesskabet på baggrund af de ressourcer, de kan byde ind med. Vi skal behandle hinanden, som vi gerne selv vil behandles, uanset hvordan vi ser ud og er. Vi understøtter, at børnene får en forståelse af andres følelser ved at have stor fokus på empati og fællesskab i hverdagslivet og i aktiviteter.

Børnene er en del af en børnegruppe med forskellig alder, baggrund og kultur, og vi ser det som en styrke, at børnene deltager i fællesskaber med deres personlige forudsætninger og at små som store hjælper hinanden på tværs af alder og relationer. I tvungne fællesskaber forærer vi børnene et fællesskab bl.a. i vores familiegrupper og til samling/ugens sang. Det, at vi hører til et sted, er med til at styrke vores sociale udvikling.

I Porskjær arbejder vi med at støtte børnene ved at anerkende og sætte ord på deres følelser og behov, og vi opfordrer børnene til det samme. Vi arbejder med egne følelser og respekt for andres. Det at mærke sig selv og aflæse andres mimik og kropssprog og det at vente på tur er bl.a. noget der hører sig til barnets sociale udvikling.

Vi respekterer børnenes ret til deltagelse og selvbestemmelse i det sociale læringsrum. Børnene vælger selv deres venner og deres ledere; og plads og tid til leg skærmes. Det er gennem legen og læringsmiljøet, børnene skaber nye relationer og vi voksne kan hjælpe og understøtte, hvis barnet har svært ved at danne relationer til andre børn.

Strukturen i husene er med til skabe en tryk og genkendelig verden, hvorfra barnet kan indgå i fællesskaber og sociale sammenhænge, og vi voksne er tydelige og guider i relationer og fællesskabets udfordringer. Vi italesætter venskaber og præsenterer børnene for venskabsord, og giver introduktion til grupperegler samt medbestemmelse/ejerskab og ansvar for gruppen. De voksne igangsætter aktiviteter og tilbyder relationer på tværs af alder.

Når børnene har tillid og tryghed hos de voksne, kan vi begynde at sætte dem i situationer, hvor det får øje på nye muligheder for fællesskab og derved bliver rykket i forhold til deres komfortzone.

Når barnet er mellem to og tre år begynder det at få øjnene op for andre børns leg. Legesproget er vigtigt at lære; hvordan kommer man ind i en leg og hvordan forhandler man sig til en plads i legen. Nogle børn har brug for ekstra hjælp til dette af vores opmærksomhedsteam i legeværksteder.

EKSEMPLER

I rutinesituationer

- Tisse på WC

A siger hun skal tisse og så siger B det skal jeg også. B og A går ud på WC'et og sætter sig på toilettet og taler om alt muligt. En voksen kommer og spørger om de er færdige. B siger nej og A siger også nej. Det sociale i dette eksempel er: Børnene vil gerne det den anden vil og det er fedt at have en ven og tale med om sjove ting.

- Samling/ Ugens Sang

Den voksne prøver så meget som muligt at inddrage børnenes interesser og perspektiv. Her kan vi bl.a. observere, om børnene har et specifikt ønske og imødekomme det:

C holder Samling, men kan se at J laver fagter ved at klappe hænder og C spørger J "er det Afrikasangen du gerne vil synge?" J nikker og C sørger for at Afrikasangen bliver sunget inden samlingen er slut.

K har billeder med til Samling, der viser eksempler på forskellige sange. K udvælger på skift hvilke børn der må vælge et billede, der indikerer en sang de skal synge efter.

- Dække bord

En mindre gruppe børn hjælper med at dække bord. De deler et fællesskab med hinanden og den voksne, og de tager ansvar for det store fællesskab. Den voksne støtter og guider alt efter barnets alder.

I planlagte aktiviteter

- Bevægelse

T (voksen) har lavet en bane i bevægelse og mange børn vil gerne være med. Nogle af de større børn har svært ved at vente på tur og give de mindre børn tid til at færdiggøre banen. T italesætter gentagne gange reglerne om turtagning, og er kærlig og konsekvent og tillader ikke at disse brydes. Den sociale udvikling her er at øve sig i at vente på tur og tage hensyn til andre, samt øve sig på regler for, hvordan man selv skal agere i forhold til hvilken situation man er i.

- Hatteteater

Nogle er skuespillere og er på. Dem giver vi respekt og lov til at fylde. Bagefter er man tilskuer og er den, der lytter, anerkender og klapper. Begge roller er vigtige.

- Billedværksted

Barnets idé i centrum. Der arbejdes med udgangspunkt i et enkelt barns ide og interesser. Derved får barnet mulighed for at vise sine kompetencer og dets muligheder for at være en interessant legepartner styrkes.

I børneinitieret leg

- Spejlkassen

Spejlkassen tilbyder et lille legemiljø, hvor få børn let kan afgrænse deres område og frede deres leg.

- Juletræer

At bygge huler af juletræer kræver samarbejde og forhandling. Når træerne skal flyttes og bakses på plads er der brug for alles kræfter. De er tunge så børnene må hjælpe hinanden med at løfte træet. Og hvordan skal hulen så se ud, og hvordan kommer konstruktionen til at holde. Alle disse spørgsmål kræver forhandling.

Kommunikation og sprog

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet kommunikation og sprog, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø i Porskjær de pædagogiske mål

"Sproget er som en lygte. Det vi taler om, er det vi bliver i stand til at se."

Ludwig Wittgenstein

I rutinesituationer og i planlagte aktiviteter

Mennesker er forbundet i et kommunikativt fællesskab. Vores sprog har mange former og udtryk – både verbale og nonverbale. Børn kommunikerer ligesom voksne af mange forskellige årsager, eks. for at

tilfredsstillende fysiske eller sociale behov og børn bruger sprog som redskab til tænkning, læring og problemløsning.

Sprog er noget, man skaber. Den pædagogiske opgave er at give barnet byggeklodserne. Begge huse i Porskjær har sprogkoordinatorer med en særlig viden om pragmatik (brug), grammatik (form) og semantik (indhold) i børns sprogtiltagelse. Vi har mulighed for at lave sprogvurderinger og mulighed for at indhente faglig sparring hos en logopæd i PPR. Vi sprogvurderer kun børn, hvor vi eller forældrene har en bekymring for barnets sprog. Vi ser vurderingsresultaterne som et øjebliksbillede, der kan give anledning til kvalificeret undren. Vi er også opmærksomme på barnets sprog, hvis det har en adfærd, der bekymrer – da det ofte hænger sammen med, at barnet også er i en vanskelig sproglig position.

Øjenkontakt, fælles opmærksomhed og pegning, blikretning, ansigts- og kropsudtryk er vigtige komponenter i al kommunikation. Det ligger både før og samtidigt med det talte sprog. Turtagningen ligger også allerede latent i det lille barns kommunikation. Her er hyppigheden og timingen essentielle – vores tommelfingerregel er, at en samtale indeholder mindst tre ture og at vi giver mindst fem sekunders mulighed for svarrespons, før vi omformulerer eller producerer et svar for barnet. Det er her vigtigt at forstå, at en tur ikke kun er talte ord men eks. også et smil, store øjne eller en ryg, der bliver vendt til.

Sproget er en del af alle læringsmiljøer i institutionen. Her oplever barnet at få sproget foræret i autentisk samvær med sprogformidlere, der gør sig umage med sit eget sprog. Hver funktion i huset har sit eget fagsprog: eks. måltidet, rollelegen, billedarbejdet, musikken eller motorikken.

Barnet oplever sprog, der tilhører vores kultur med de regler og normer, det indebærer; og det erfarer, at sprogets anvendelse har social betydning og at samtale derfor kræver gensidighed. Vi undgår høflig papegøjelæring og afkræver ikke en undskyldning som aflad men tager gerne imod den som en ærligt følt og reflekteret ytring.

Børn ved godt, hvornår du er oprigtigt interesseret i en samtale og hvornår du blot prøver at få dem til at tale. Et for stort pres producerer nemt en løgn for at slippe for yderligere spørgsmål. Vi er opmærksomme på, om der er common ground og at vi ikke holder monologer. Vi hjælper de børn i gang, der ikke selv tager initiativ til samtale og kommer ikke til at bruge al vores tid på de meget talende og sociale børn. Vi er interesserede i, hvordan verden ser ud med barnets øjne, for det får barnet til både at reflektere og tale. Vi er også tro mod, at vi vil noget med børnene. Vi har noget på hjerte, som vi forventer, der bliver lyttet til. Vi både spejler og stilladserer ambitiøst på barnets vegne.

Vi voksne sætter sprog på hverdagshændelser, følelser og abstrakte begreber. Vi giver barnet affektive afstemninger med åbne fortolkninger på dets tilstand og intentioner fra det helt lille vuggestuebarn uden talt sprog til det store børnehavebarn: Åh, du blev vist ked af, din ven ikke ville lege/Hold op, hvor blev du glad for at få mad/Æv, hvor bliver du tosset over, at den lynlås driller. Vi bruger sproget til at forklare sammenhænge i verden. Vi søger dialogen med barnet og skaber et miljø, hvor der er tid og rum til at tale og lytte. Vi er bevidste om samtaleens etik og videreformidler denne til barnet. Og vi udvider hverdags sproget ved eksplicit at forære børnene nye ord gennem tematisk og cirkulært arbejde. Digitale medier gør det lynhurtigt at forfølge en interesse i nuet og udvider den sprog- og forståelsesverden, som den enkelte pædagog besidder. Både iPad og Vidensbrønd aktiverer barnet visuelt og kropsligt.

Dialogisk læsning er både en hverdagshandling og en mere formel aktivitet med fokus på særlige sprogområder. Vi har bøger med litterær vægt og bøger med populært indhold. Den mundtlige fortælling er en tradition i huset og bruges som genfortælling af kendte eventyr og anekdoter, som formidling af kultur og historie eller som fortælling over dramatiseringer. Noget særligt i Det Gamle Hus er at børnene til deres fødselsdag får en personlig fødselsdagshistorie.

Børnene er aktive sproglige fortællere, eks. i Hatteteater, i kendte tekster som Bukke Bruse og i personlige beretninger til Ugens Sang og Samling som meddelelser eller som bidrag i speakers corner.

Literacy - skrift, tal og andre symboler, er en naturlig del af vores hverdag. Børnene bruger deres visuelle styrke til at genkende tegn. Vi har allehånde synlige tekster i vores rum: eks. i bøgerne i vores biblioteker, malet over døråbninger, på ophæng og enkelte børn har symboltavler over dagens struktur. At skrive er ikke en pligt men en frivillig og legende proces. Det er muligt for barnet selv at skrive tekst i hånden, på iPaden eller at diktere til den voksne.

Når børnene når børnehavealderen skriver de ordkort og små skrivelser på tegninger, billetter, sedler, ophæng eller hvad nu end vi producerer. De læser først i ord- eller talbilleder (whole-language) og kan senere genkende disse i en anden sammenhæng. Dette er indgangen til senere at knække læse- og talkoden. Skrift er en gave ift. bogstavers lyd, fordi fokus er så rent. Det er nemmere at fastholde opmærksomheden, når ordet også har et fysisk udtryk. Der er en oplagt mulighed for at se sammenhæng mellem grafemer og fonemer. Det er især forlyden, vi giver opmærksomhed – eks. ved at bruge tekster, der også leger med dette: En kælling og en kylling og en killing... Ofte opdager børnene selv, at der er bogstaver andre steder i ordet, der ser ud og lyder som en forlyd i det samme eller et andet ord.

Børn vil gerne skrive de ord, der er udtryk for deres nærmeste følelser: eget navn, forældres/søskendes/venners eller kæledyrs navne. Og så skriver de ord, der i nuet giver mening i deres leg eller aktivitet. Jegforankring skaber motivation for at lære. Det er ikke vigtigt for os, at børnene kender alle bogstaver og deres lyde, men at de får en idé om, hvordan systemet fungerer. Selv om vi ved, at udenadslære ikke er det, man bliver mest klog af, støtter vi i overgangsprojektet for de kommende skolebørn op om at lære børn de enkelte bogstaver, da denne kundskab måles i en sprogvurdering umiddelbart efter skolestart.

Vi har et skriftsprogligt miljø med fri adgang til skriveredskaber, bøger og til tider iPads. Det pædagogiske personale synliggør skrift og tal i institutionen og inddrager barnet i husets daglige skriftlighed – eks. ved at skrive opslag, lave dokumentation og nedskrive rim og remser eller sangtekster. Eks. sørger vores kostansvarlige for at lave en opdateret plakat med dagens menu. Vi igangsætter mere formelle processer, hvor barnet eks. anvender ordkort eller producerer bøger. Vi er opmærksomme på matematikken i vores omverden og inddrager den i vores samtaler og handlinger; før-matematiske begreber – talrække, geometriske former, mængder og størrelsesforhold anvendes i leg, når vi dækker borde, laver mad, spiller spil eller som formelt talværksted. Og børnene bruger mobiltelefonens eller iPad'ens lommeregner, når de lægger regnepuslespil.

I børneinitieret leg

Leg er fortælling og barnets sprog kommer aktivt i spil i det uformelle rum – der forhandles, struktureres og spilles roller. Der ligger mange legekoder i sproget: må jeg være med/ så sagde vi lige, at du var faderen/du må ikke være med i min leg. Forhandlingskompetence er en vigtig deltagelsesforudsætning. Der er hele tiden små brud i legen, hvor det er nødvendigt at træde ud og aftale, hvordan legen skal fortsætte. For mange børn er det legende let og bruddene er næsten usynlige. Andre børn skal have en voksens hjælp til at tale legens sprog og til at dechifrere mening.

Krop, sanser og bevægelse

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet krop, sanser og bevægelse, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø i Porskjær de pædagogiske mål

I Porskjær er der plads til kropslig udfoldelse og masser af sanseindtryk. Vi er bevidste om, at når børn lærer deres egen krops muligheder og begrænsninger at kende, opnår de kropsbevidsthed og udvikler kropsidentitet og sanselighed. De erfaringer, de tilegner sig, giver dem kendskab til egne grænser og det at være tæt på andre. Børn udvikler ved fysisk aktivitet forståelsen af det fysiske miljø, der er omkring dem, samt den natur og kultur de befinder sig i.

Vi er en DGI-certificeret idræt-, leg- og bevægelsesinstitution. Vi arbejder ud fra en viden om grundmotorikken og de primære sanser: den vestibulære, kinæstetiske og den taktile sans.

Porskjær har et stort udeområde med forskelligt terræn, der tilbyder varieret underlag og bakker og dale. I den pædagogiske planlægning prioriteres det at have voksne uden for en stor del af dagen, så børnene kan vælge/ønske at komme udenfor. Vi opfordrer, inspirerer, tilbyder muligheder og er gode rollemodeller. Vi tror på, at ægte glæde ved udeliv og bevægelse kommer gennem gode oplevelser i fællesskabet, barnets lyst og frie valg. Vi vægter naturen som bevægelsesrum, men supplerer naturens tilbud med gynger, sandkasser og vandleg.

Husene har bevægelsesrum, hvor der er plads til den "vilde" leg, og der indkøbes redskaber der understøtter bevægelse, balance og sanser. Det gamle Hus har motorikskinne til f. eks gynger og klatretræ og et interaktivt gulv, der kombinerer digital læring med bevægelse.

I værksteder understøttes finmotorik og sanser igennem arbejde med skriveredskaber, maling, perler, modellervoks og mange andre materialer. Træværkstedet tilbyder en særlig udfordring, da arbejdet med træet kræver kraft og præcision.

Borde og taburetter er nødvendige møbler at have. For at de ikke blot tager plads op, inddrages de uden for spisetider i legen som balancebaner, klatretræ og afgrænsninger for legesteder.

Vi ved, at det har betydning at arbejde med skift mellem høj og lav arousal, og børstning, massage, yoga og ledkompression er arbejdsredskaber, der bruges til at styrke børnenes kropskendskab og selvregulering.

Vi giver børnene bevægelsesglæde ved at være foregangsmænd-/kvinder. De voksne er deltagende – vi er rollemodeller og viser vejen for kroppens muligheder, så børnene kan spejle sig i os og få lyst til at forsøge selv.

Motorik er med til at skabe forbindelse mellem sprog og barnets sociale udvikling, og legen er en afgørende faktor for den positive udvikling af krop, sanser og bevægelse. Den motoriske udvikling kræver gentagelser og alsidighed. I Det Gamle Hus har vi et interaktivt gulv som børnene daglig benytter til eks. at spille fodbold, danse, sprænge balloner osv.

EKSEMPLER

I rutinesituationer

- Bevægelsesmandage

I Det Gamle Hus har vi hver mandag bevægelse udenfor, hvor de voksne på skift planlægger hvad der skal ske henover en periode på fire uger. Det er de samme lege, vi leger hver gang. Det skaber genkendelighed og vi ser tit, at børnene overtager legen bagefter og leger den rundt omkring. Den første mandag i måneden har vi motionsløb rundt i skoven og ned langs stien. Børnene bruger kroppen og lærer at administrere deres kræfter og rykke på deres grænser. De store børn fra Den Gamle Have deltager, så vidt det er muligt.

- Fredagsfesten

... hvor børn og voksne danser rundt i både Den Gamle Have og Det Gamle Hus er et af børnenes højdepunkter. Man må danse alle steder, lige fra sofaen til oppe på bordene.

- Samling / Ugens Sang

Vi leger bevægelseslege, rytme- og sanglege.

- Høje stole

Så snart børnene er klar til at bøjlen på den høje stol fjernes, øver børnene sig på selv at kravle op og ned fra stolen. Når den motoriske udvikling tillader det flytter børnene over på taburettens mere udfordrende balancekrav.

- At kunne selv

Strømper, lynlåse og knapper er udfordrende, men med voksne det giver tid og med omsorgsfuld hjælp og guidning øver børnene sig på at kunne selv.

I planlagte aktiviteter

- Farve- og talleg

Den voksne har sammen med nogle børn gemt 120 farvede kort med tallene 1-20 rundt om Det Gamle Hus og i skoven. En af legene børnene fik var at løbe ud og finde et kort; det tal, der stod på kortet skulle de så finde på bingokortene og lave den bevægelse der stod på bingopladen. Det kunne evt. være armbøjninger, rulle med tungen eller stå på et ben.

En anden leg var, at børnene igen løb ned i skoven og skulle eks. finde alle de gule kort. Børnene har grint, leget og lært en masse om hvad kroppen kan. At der findes bl.a. flere forskellige slags blå. At et 6 tal og et 9 tal ligner hinanden meget og at nogle øvelser er lettere end andre i flyverdragt. Men det sjoveste er hvor hurtigt kan man finde 120 kort i skoven.

- Leg med kartoffelmel

Kartoffelmel har en konsistens, der forvandler sig, alt efter hvordan det bruges. En tallerken med kartoffelmel og vand er en ny sanseoplevelse for børnene. Nogle børn nyder følelsen, når de rører ved det og kaster sig ud i eksperimenter. Andre nægter at tage del i denne nye udfordring og skal have tid til at se det an.

I børneinitieret leg

- I Den Gamle Have starter de voksne med at løbe op ned ad bakken og dernæst overtager børnene legen og knokler på.
- Skoven giver børnene mange muligheder og vi ser tit at børnene finder på mange forskellige lege udenfor, alt lige fra at spille fodbold, lave huler i skoven, hvor man skal kravle igennem en masse gamle grantræer.
- Børnene udfordrer gerne de voksne til at spille fodbold eller ishockey.

Natur, udeliv og science

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet natur, udeliv og science, skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø i Porskjær de pædagogiske mål

Udeområdet er et sted, hvor vi kan opleve verden, mærke naturen og udfordre kroppen. Her er plads til udfoldelse og til at bruge kræfterne. Udenfor kan vi gå på opdagelse, undersøge og forundres. Her er plads til ro og fordybelse, til at bruge sin tankevirksomhed, til at lege alene eller sammen med andre. At færdes i naturen har mange værdier. I naturen møder vi liv og død, glæde og sorg, forundring, forandring, skønhed og spænding. Følelser der spænder over livet og tilværelsen.

I Porskjær har vi et stort og varieret udeområde med flere forskellige legemiljøer. Der er skov, græsplæne, bakker, stier, sandkasser, gynger, klatretræer, vandland, bålplads mm. Vi tilbyder mange genstande, udover indkøbt legetøj, som børnene kan lege med. Det kan være sten, grene, brænde, fliser, mursten, dæk osv. Efter jul opfordrer vi forældrene til at komme med deres brugte juletræer. Dem leger vi med og bygger huler af.

De voksne skaber rum til leg og igangsætter aktiviteter, der fordrer samarbejde og fælles styrke. F. eks at flytte store stammer for at finde insekter eller bære store juletræer og dæk til huler. Udeliv i al slags vejr giver robusthed og udholdenhed. Vi har voksne, der gerne vil være ude året rundt - også når det regner og blæser. For de ældste børn har vi udeuger, hvor vi alle er udenfor. Det giver nogle andre muligheder, når hverdagen og alle voksne og børn er udenfor. Det kan bryde legemønstre og medføre nogle andre lege, og for nogle børn kan det være netop der, de opdager glæden ved udelivet.

I Det Gamle Hus er hele området ikke heget ind. Vi har vores "gule streg", som på en side afgrænser det område børnene frit må færdes på. I Den Gamle Have er området heget ind af hensyn til de yngste børn, hvis hjerner endnu ikke er udviklede til at kunne lære sig en forståelse for konceptet i den gule streg. "Den gule Streg" understøtter den indre læring, og giver børnene et medansvar for eget liv.

I Porskjær vægter vi, at udeliv kan være et frit valg, og at børnene kan komme udenfor, når de har lyst. De voksne sørger for, at der er en stor del af dagen er en voksen ude, og opfordrer børnene til at komme ud. Det er de voksnes ansvar at være gode rollemodeller og gøre udeområdet til et attraktivt sted at være.

I Snittehuset på Det Gamle Hus' område har vi alt vores båludstyr og naturting. Her kan man hente bestemmelsesduge og -bøger, insektglas mm. Stammer fra fældede træer, store sten og en stor variation af planter og blomster giver gode vilkår for biller og insekter, som kan iagttages og studeres. Når sommerfuglebuskene blomstrer, kan vi iagttage et væld af smukke sommerfugle.

I Det Gamle Hus har vi indrettet et sciencerum, hvor børnene kan være aktive og eksperimenterende inden for naturvidenskab. De voksne har en forståelse for vigtigheden af at være lyttende over for børnenes undren over fænomener, de møder i hverdagen. At det er vigtigt at gribe deres spørgsmål, når de stilles og understøtte deres nysgerrighed og deres lyst til at være undersøgende. Vi er udforskende og eksperimenterende sammen med børnene. Vi skal ikke overtage barnets projekt og være belærende, men vi må gerne udfordre og forstyrre børnenes tænkning, og byde ind med faglig viden, fagord og begreber der forklarer og kvalificerer. Det er en balance mellem børnenes egen læring og de voksnes faglige viden. Der indkøbes materialer som understøtter forståelsen for f. eks krop og kost, elektricitet, matematik og astrologi. Gennem arbejdet med science går børnene fra at få erfaringer med naturen til at få forståelse for fænomener i naturen. Til at kunne forholde sig til naturen og deres egen indvirken på den. Hermed skabes den første begyndende forståelse for en bæredygtig udvikling.

Rutiner

De voksne tilbyder muligheder så børnene har adgang til mooncar, løbecykel og lignende kørende materiel. Der er trillebøje, skovle, spader, koste, sandkaseting, brugte køkkenting mm. Der bliver hængt sansegynge og hængekøjer op.

Sandkassen er et sted, der er med til at give tryghed og nærvær; samtidig stimulerer sandet den taktile sans. Sansegyngen styrker både motorik og den vestibulære sans.

De ældste børn kan selv tage tøj på og gå ud. De yngste børn har brug for de voksnes hjælp, men kan klart give udtryk for deres ønsker, ved at hente deres støvler, og dermed vise de voksne at de vil ud.

Planlagte aktiviteter

Der er mange muligheder for en fordybende aktivitet på vores udeområde. Da vi har egen lille skov, ser vi på, når bladene springer ud, ser hvilke træer vi har. Vi samler insekter og ser på dem i forstørrelsesglas og mikroskoper. Vi tager også naturen med ind på værkstederne, nærstuderer den og laver kunstværker om og med naturen. Det kan fx være spindelvæv på papir, tørre blade og blomster, lave myreakvarium eller undersøge larver i et terrarie. Aktiviteter tager ofte udgangspunkt i børnenes egne interesser og undren og foranlediger til mange dialoger. Hvorfor kan regnorme ikke lide vand, når de nu hedder regnorme? Hvorfor falder bladene af træerne om efteråret? Hvor kommer sommerfugle fra mm. En gang om året tager Det Gamle hus afsted fem dage på sommerlejr, hvor vi overnatter på Bjørneborgen på nordsiden af Mors. Her er vi ude hele dagen og går på ture i området og nede på stranden, hvor vi finder forsteninger, muslingskaller og krabber. Vi tager naturting med, så børnene har adgang til dem hjemme i institutionen.

Ligeledes en gang om året, tager vi de af den ældste generation børn som kan cykle sikkert med på en todages cykeltur, hvor vi overnatter i et shelter tæt på Vrads Station. Vi cykler fra Virklund og via naturstien hen til shelteret. Her laver vi bålmad og oplever naturen tæt på.

Hvert år holder vi høstfest i Det gamle Hus for at markere sommerens afslutning. I vores institution har vi tit børn, der har tilknytning til landbruget og gerne vil dele deres viden om afgrøder og prægtige maskiner med os. Høstfesten er et sammenskudsgilde, hvor alle bidrager med stort eller småt - gerne mad tilberedt af råvarer fra egen produktion eller blomster fra egen have. I ugerne op til selve dagen, arbejder vi cirkulært med naturen og landbruget; hvorfor dyrker vi jorden, hvilke afgrøder har vi i Danmark osv.

Børneinitieret leg

Børnene udnytter de legemiljøer, der er rundt omkring på området. De finder selv tingene eller spørger en voksen om dem og finder ofte på nye måder at lege med dem på. De spørger efter insektglas og går

på insektjagt. De bygger huler i skoven. De leger, de er arbejdsmænd, der skal bygge et hus, rydde op i skoven eller transportere et læs sten eller træ fra A til B. De leger ofte rolleleg i sandkassen, hvor de laver "mad". De laver fælder der skal fange uhyrer eller de voksne. De graver huller og leger sandkasetingene. De laver hule med de gamle juletræer. De leger med mudder, hopper i vandpytter og vandleg, så snart de kan få fat i noget vand. De kører på mooncar, løbecykler eller deres egne cykler, de må have med i børnehaven.

Vi vægter at have et udeområde med alle de muligheder ophold i naturen giver børnene.

Kultur, æstetik og fællesskab

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet kultur, æstetik og fællesskab skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år.

Pædagogiske mål:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Sådan understøtter det pædagogiske læringsmiljø i Porskjær de pædagogiske mål

Beskrivelser med indeholdte EKSEMPLER

I rutinesituationer

Vores rutiner er gennemsyrede af traditionel, vestlig hverdagskultur og mange af konventionerne er de samme som i børnenes hjem. De gamle dyder, der gjaldt småbørn: ro, renlighed, regelmæssighed er stadig en ydre ramme om vores institutionsliv; dog oversat til tryghed, omsorg og struktur. Husregler og daglige gentagelser giver en genkendelig form, hvor vi flyder i roligt vand. Det er almenlydige normer, der stilles få spørgsmål til; eks. at her er pænt og rent og dødt rod ryddes op, at vi spiser frokost på samme tid hver dag, at vi holder bordskik, at de yngste børn sover til middag. De personlige øvepunkter, der ligger i rutinerne, er konkrete og overskuelige – eks. gå på toilet, bruge bestik, at rydde af, tage tøj på og løses ved fælles hjælp og en smule guidning fra de voksne.

Det er også kultur, der lægger endnu et lag på rutinerne og giver dem menneskelig og faglig værdi - den gode tone med interesse i og respekt for hinanden, den gode stemning med smil, venlige ord og omsorgsfuld hjælp. Det giver overskud til at tage livet med livets større mestringsopgaver.

Æstetiske virkemidler understreger vores fysiske rum: Det Gamle Hus er arkitekttegnet og -designet. Børnenes værker pryder væggene. Møbler og dekor er bløde og hjemlige i familie- og alrum og hårde og funktionelle på værksteder, i konstruktions- og bevægelsesrum. Rummene har navne og fysisk kodning, der giver et tydeligt præg om, hvilken lege- og arbejdskultur, de er beregnet til.

Alle voksne og de fleste børn har trøjer med Porskjærs logo. Vi bærer dem til dagligt og ved særlige lejligheder, hvor vi er synlige i lokalsamfundet. Vi vil gerne signalere, at vi hører sammen.

I planlagte aktiviteter

I Porskjær er det tradition at arbejde med et tema, der strækker sig over tid og involverer alle, store som små, eks. nordisk mytologi, eventyr, middelalder, grønlandsk kultur. Vi giver slip på hverdagen for at være og agere i et anderledes univers med mulighed for at opleve sig selv i nye roller. De voksne er i deres planlægning tro mod historiske og kulturelle facts. Det giver børnene en faglig viden, der går hånd i hånd med det sansende og legende - det der opstår mellem mennesker i nuet. Samme koncept med en blanding af viden, forstået som både håndens og intellektets kunnen, og det legende og skabende kendetegner al vores æstetiske arbejde, hvad enten det er billedarbejde, drama, dans, musik eller fortælling/litteratur. Kunstformerne supplerer hinanden og rækker ind i krop, intellekt og følelser: eks. rekvisitter produceret på træværkstedet er en del af opsætningen af syngestykket 'Ulven og de syv gedekid'; talrige tekster levendegøres i teateruger og i de daglige samlinger; farvelsangen bringer tårer frem og årstids- og kultursange stiller spørgsmål om natur, religion, nationalitet og historie. Nogle spørgsmål kan børn og voksne svare på, andre ligger til undring og videre refleksion og dukker måske op i en helt anden sammenhæng.

Billed- og træværksteder er centrale i det materielle æstetiske arbejde. Her er for de ældste børns vedkommende altid åbent og der er altid børn i gang. Billedværkstedet har synlige og tilgængelige materialer ordnet som en inspirationsvæg. Her arbejdes med en voksensat dagsorden - og her er frihed til at børnenes egen skabertrang kan udfolde sig. Det er en pædagogfaglig vurdering, hvornår man har berettigelse til at regulere barnets virksomhed. Børn er ofte mere sanseoplevelende end voksne. En dreng sad og klippede i stof og sagde til den voksne: *Prøv lige at høre den lyd, det siger, når jeg klipper.* Billedværkstedet er indrettet, så børnene også har deres eget bord, hvor de kan vælge at være fri for voksenøjne. Værkerne er fysiske og blivende og kan deles som et ophæng, en foræring eller som et samtaleobjekt - det individuelle bringes i spil i fællesskabet og bliver en måde at være sammen og lære hinanden at kende på. De æstetiske processer forærer os et fælles tredje med frihed fra direkte konfrontation med virkeligheden. Her har vi et pædagogisk rum, hvor det personlige samvær er nænsomt, selv om de udtryk, vi arbejder med kan være voldsomme og dramatiske.

Der er i vores huse ansat personale med særlige kvalifikationer inden for drama, musik- og billedarbejde for at give børnene de bedst mulige læremestre og inspiratorer. Vi værner om barnets ret til at træde ud af lærlingerollen og ind i en forsker- og skaberposition. Og vi anerkender, at der sker en høj grad af overføring af læring mellem børnene, idet de identificerer sig med og lader sig inspirere af hinanden.

Vi opererer med læringsmiljøer, hvor...

... barnet har mulighed for at kende og anvende billedlige og håndværksmæssige udtryk:

- Gennem kendskab til farver, former, symboler og brug af varierende materialer, redskaber og teknikker.
- Ved at arbejde i små og store formater.
- Ved at arbejde både to- og tredimensionelt – eksempelvis med tegning, maling, modellering og skulpturering. I det todimensionelle arbejde anvendes eksempelvis papir, lærred, og tegne- og malerekvisitter. I det tredimensionelle arbejde kan materialerne være plastiske som eksempelvis ler eller papmaché eller hårde som eksempelvis træ, metal eller sten.

... barnet har mulighed for at kunne udtrykke sig musisk og dramaturgisk:

- Ved at levendegøre tekster, improviserede historier, rim, remser og melodier.
- Ved at der er instrumenter, kulisser, udklædning og allehånde andre rekvisitter til rådighed.

... barnet har mulighed for at kende og anvende litterære udtryk og mundtligt overleverede fortællinger:

- Ved at bruge såvel skøn- som faglitteratur.
- Ved at få formidlet den mundtlige fortælletradition og selv fortælle historier.
- Ved at producere skriftlige udtryk.

... barnet får kendskab til samtidige danske traditioner og traditioner fra andre kulturer og andre historiske perioder:

- Ved at vi holder danske traditioner i hævd – nogle årtidsbestemte, andre af religiøs eller kulturel karakter.
- Ved at vi indhenter specialviden om eks. etnografi og historie for at bruge det tematisk og formidle det til børnene i arbejdende værksteder.

Barnet oplever, at kultur allerede er til stede i vores hverdag i huset og i samfundets kulturinstitutioner. Samtidig lærer barnet, at det, det selv skaber, har værdi og berettigelse som et kulturelt udtryk. Vi støtter børnene i at være kulturformidlere ved at eksponere deres værker og produktioner både i institutionen og i lokalsamfundet.

De æstetiske læringsmiljøer inviterer til, at oplevelser, leg og aktiviteter giver mening og er brugbart uafhængig af barnets alder, kompetencer, opmærksomhedsniveau eller interesse – ikke forstået sådan at det er laveste fællesnævner, der definerer miljøet; men at alle børn kan møde et miljø, der passer dem. Vi er særligt opmærksomme på, at de yngste børn bruger torsoen, skuldrene og armene før de kan finmanøvre hænder og fingre. Vi er også opmærksomme på at give andre former for kommunikative anvisninger end det talte ord, hvis barnets sprogforståelse er lille.

I børneinitieret leg

Musik er et væsentligt element af legerepertoiret fra vores yngste til vores ældste børn. De yngste børn har melodiske lydstrenger, de ældste har melodi og tekst. Drama er i spil som selvscenesættelse, så snart rollelegen begynder. *Vi leger lige, der var mig, der var Rocky* (fra Paw Patrol). Vi sørger for input og sparring og at remedier (jf. beskrivelsen af læringsmiljøerne ovenover) også er tilgængelige i børnenes egenkultur.

Ofte tager børnene kendte sange og bevægelseslege med ind i deres leg. De reproducerer, de skaber og omskaber. En flok børn fik koblet meningssammenhængen mellem teksten i en MGP-sang og to sange, vi traditionelt synger i Porskjær og gav et konkret bidrag til et tema om drilleri. Det blev en kulturel interaktion mellem børnenes MGP-leg og en formel aktivitet i huset.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Evalueringsskiltur og dokumentation

Sådan arbejder vi i Porskjær med at skabe en evalueringsskiltur

Evaluering og dokumentation af læringsmiljøer og aktiviteter udspringer af hypoteser om børnenes behov. Der tages udgangspunkt i en nysgerrighed på livet i hverdag og i børnenes udsagn. Herefter planlægges forløb i Porskjærs styrkede SMTTE-model, der udløser en cirkulær og aktionsbaseret arbejdsform, hvor indsamling af data afprøver hypotesen og ligger til grund for eventuelt nye mål og tiltag. Derudover bruger vi kvadrantmodellen fra MacMann Berg som refleksionsredskab.

Hver familiegruppe er ansvarlig for at evaluere inden for deres eget arbejde. Planlægning, udvælgelse af data, fælles refleksion og evaluering foregår på familiegruppens teammøder.

Af den skriftlige planlægning fremgår, hvad man undrer sig over, hvem der gør hvad og hvornår, og hvilke data man ønsker at anvende. Ud fra hypoteser er der klare mål for, hvad man vil blive klogere på.

Ud fra evalueringen udarbejdes en handleplan, hvori familiegruppen efterfølgende tager udgangspunkt i deres videre arbejde og nye hypoteser og mål.

Sådan bruger vi data i forbindelse med evalueringer

Data vælges ud fra dagtilbuddets datakatalog.

Sådan arbejder vi med dokumentation

Tema vælges inden for de tre temaer: rutinesituationer, planlagte aktiviteter og børneinitieret leg. Der vælges frit efter, hvad man bøvler med i familiegruppen.

På personalemøder sparreres omkring udvalgte evalueringsforløb som fælles inspiration. De faglige fyrtårne og leder er ansvarlige for at fastholde og udvikle en stærk evalueringskultur.

Der evalueres et tema hver måned. Hver familiegruppe er ansvarlig to måneder om året efter et planlagt skema.

Dokumentation og evalueringer opbevares i en mappe på One drive. Det er familiegruppens ansvar at materialet samles i en mappe og lægges på One drive.

Inddragelse af lokalsamfundet

Sådan inddrager vi i Porskjær lokalsamfundet i arbejdet med at etablere et pædagogisk læringsmiljø

Institutionens læringsmiljø rækker også ud over dagligdagens rutiner og kendtheden og inddrager lokalområdets tilbud og mere fjerne muligheder, som let kan nås digitalt.

Når vi tager på ture ud af huset eller deltager i aktiviteter sammen med andre udefra, møder vi samfundet omkring os. På besøg i børnenes haver, på tur til biblioteket eller på tur til Smedeskoven udvider vi børnenes verden og giver dem et kendskab til det lokalsamfund, de er en del af.

Vi deltager i arrangementer, hvor børnene oplever, at de er del af et større fællesskab, og hvor de bidrager til dette fællesskab gennem aktiv deltagelse: når vi udhuler græskar til byens halloween arrangement; når vi åbner byens byfest med at gå i karnevalsoptog eller når vi slår katten af tønden på plejehjemmet.

Med Indsamlingsugen rækker vi ud i verden. Vi har fokus på børn i andre lande, primært Afrika, og deres levevilkår, og at vi i Porskjær har muligheden for at kunne gøre en forskel. Vi er verdensborgere og har et medansvar for samfundet og verden.

På fælles personalemøder arbejder vi sammen med personalet i dagtilbuddets øvrige institutioner om udvikling af pædagogik og fælles tiltag.

Den daglige leder deltager i Galtens distriktsmøder.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Fysisk og æstetisk børnemiljø:

I Porskjær er vi som voksne bevidste om de læringsmiljøer vi skaber for børnene, og tilbyder rammer der opfordrer til leg, bevægelse og fordybelse. Barnets frie valg er vigtig i vores pædagogiske tilgang og understøttes på utallige måder i vores hverdag.

Vi arbejder funktionsopdelt med tydeligt kodede rum, og tilbyder varierede materialer og sanseindtryk som inspirerer til at være påhidsomme og undersøgende. Materialer til leg og aktiviteter er efter alder frit tilgængelige i børnehøjde.

Porskjærs udeområde er et naturområde, som tilbyder varierende legemiljøer med plads til bevægelse og varierende sanseindtryk. For børnehavebørn tilstræbes det at der det meste af dagen er voksne udenfor, så det kan være et frit valg at gå ud og lege.

Vi vægter barnets udtryk og udsmykker vores huse med børnenes værker.

Institutionen er certificeret idræt-leg og bevægelsesinstitution i samarbejde med DGI, og tænker bevægelse i hverdag og indretning.

Psykisk børnemiljø:

Vi vægter fællesskabet højt. Både det store fællesskab Porskjær og de små fællesskaber rundt i husene. Vi understøtter børnene i deres relationer og er opmærksomme på at alle børn har et godt samspil med andre børn og voksne.

Vi voksne er garant for en tryk og positiv stemning, hvor vi gennem nærvær, omsorg og tryghed arbejder med fællesskab, venskab og barnets trivsel.

Vi arbejder bevist med at alle gør det bedste de kan. At alle børn skal føle sig værdifulde, og respekteres for den de er.

Vi inddrager forældrene og gør dem medansvarlige for det store fællesskab.

Sådan inddrager vi børnene:

Den gamle Have

Spirerummet:

De voksne i Spirerummet er meget opmærksomme på børnenes signaler. Deres lyde, deres mimik og hvor de kigger hen. De voksne har fokus på at forstå og understøtte børnenes ønsker og sætte ord på deres handlinger.

Alrum/Billedværkstedet:

Personalet arbejder aktivt med iagttagelse som pædagogiske redskab.

For at understøtte barnets mulighed for valg i hverdagen, arbejder personalet med tilgængelighed, synlighed og det visuelle.

Rullekasser på gulvet med plastiksider så indhold er synlige.

Fotos i børnehøjde der koder rummene og med legemuligheder så barnet kan pege og vælge.

Det gamle Hus og Stuehuset:

Personalet arbejder aktivt med iagttagelse og dataindsamling som pædagogiske redskab.

Der benyttes børneinterview og fokusgruppe interview.

Inddragelse af forældrebestyrelsen

Sådan inddrages forældrebestyrelsen i forhold til udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan

Forældrebestyrelsen ønsker ikke at blive inddraget i udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan. Det bliver de faglige fyrtårne i samarbejde med den daglige leder og de øvrige medarbejdere i de enkelte institutioner der står for dette.

Sådan inddrages forældrebestyrelsen i evalueringen og opfølgningen af den pædagogiske læreplan

Der afholdes løbende fyraftensmøder med afsæt i temaer fra den pædagogiske læreplan